

90

Årsredovisning

Stiftelsen

RIKSBANKENS JUBILEUMSFOND

The Bank of Sweden Tercentenary Foundation

Årsredovisning
1990

Innehåll

1990 i korthet	3
Stiftelsens uppdrag, tillkomst, inriktning	4
VD-kommentar	5
Den forskningsstödande verksamheten	7
Arbetsätt	7
Anslagen till forskning	8
Informationsutbyte, uppföljning m.m	8
Den ekonomiska förvaltningen	11
Stiftelsens placeringsverksamhet	11
Bokföringsmässigt resultat	12
Realt resultat	12
Performance	13
Resultaträkning	16
Balansräkning	17
Noter	18
Revisionsutlåtande	23
Nya forskningsprojekt 1990	24
Samhällsvetenskap	25
Humaniora	39
Medicin	44
Naturvetenskap	49
Teknik	54
Statistiska uppgifter om anslagen till forskning	57
Stiftelsens skriftserie	62
Styrelse	63
Revisorer	63
Arbetsgrupper	63
Kansli	64

(Adress, telefon m.m., omslagets sista sida)

1990 i korthet

- Stiftelsen började sin forskningsstödande verksamhet i slutet av 1965. Under de gångna 25 åren har den delat ut 4.200 projektanslag till ett sammanlagt belopp av drygt 2.000 mkr (i 1990 års penningvärde).
- Den hittillsvarande verksamheten uppmärksammades under året bl.a. med boken *FORSKNING I ETT FÖRÄNDERLIGT SAMHÄLLE* och symposiet *SAMHÄLLSFÖRÄNDRINGAR I ETT 25 ÅRIGT FORSKNINGSPERSPEKTIV*. Forskningsprojekt vilka finansierats av stiftelsen inom skilda discipliner redovisades.
- Anslagen till forskning har under året tyvärr inte kunnat ökas i takt med konsumentprisindex.
- Drygt 72 miljoner kronor har fördelats som anslag till forskning, en ökning med 1,7 % i jämförelse med 1989.
- Årsanslagens genomsnittliga storlek (totalt 227 projekt) var drygt 290.000 kr (1989: 300.000 kr).
- De avslagna ansökningarna (432 projekt) representerade ett sökbelopp av 213 mkr (1989: 163 mkr).
- Något mer än en fjärdedel av de beviljade beloppen har gått till nya forskningsprojekt (64 st. mot 73 föregående år).
- Konkurrensen om forskningsmedel har varit mycket hård. Endast 8,7 % av de sökta beloppen för nya projekt har kunnat beviljas (1989: 11,7 %).

Stiftelsens uppdrag, tillkomst, inriktning

Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond har till ändamål att främja och understödja vetenskaplig forskning.

En central uppgift är att förvalta stiftelsens förmögenhet på ett sådant sätt att den ekonomiska basen för den forskningsstödande verksamheten säkerställs för framtiden.

Stiftelsen bildades genom ett beslut i riksdagen i april 1962 på förslag av riksbanksfullmäktige, som med en större donation ville uppmärksamma riksbankens 300 årsjubileum 1968 och samtidigt främja "ett angeläget nationellt ändamål". Avkastningen av jubileumsdonationen skulle användas till att främja vetenskaplig forskning med anknytning till Sverige.

Den kommitté, som tillsattes för att närmare utforma riktlinjer och bestämmelser för den självständiga stiftelsen, rekommenderade i sina förslag i april 1964, att verksamheten borde ges "en betydande flexibilitet" och att "icke något forskningsområde borde vara uteslutet från möjligheten att erhålla bidrag från fonden". Till en början skulle verksamheten

"inriktas på sådan forskning, som syftar till att öka kunskapen om de verkningar som tekniska, ekonomiska och sociala förändringar framkallar i samhället och hos de enskilda människorna".

Denna rekommendation har varit och är fortfarande vägledande för stiftelsens verksamhet.

Stadgar för stiftelsen fastställdes i december 1964. I dessa liksom i de nu gällande (fr.o.m. 1988-01-01) anges bl.a.

*"att företräde skall ges åt forskningsområden, vilkas medelsbehov inte är så väl tillgodosedda på annat sätt,
att fondens medel speciellt skall användas för att stödja stora och långsiktiga forskningsprojekt,
att nya forskningsuppgifter, som kräver snabba och kraftiga insatser, särskilt skall uppmärksammas,
att fonden skall söka främja kontakter med internationell forskning".*

Samhälleligt angelägna forskningsområden, vilka inte har några speciella företrädare för sig, uppmärksammas särskilt. Stiftelsens resurser skall i första hand ses som ett komplement och inte som ett alternativ till övriga resurser som finns för kvalificerad vetenskaplig forskning i Sverige.

VD-kommentar

Under 1990 har Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond bedrivit sin forskningsstödande verksamhet i 25 år. De första anslagen delades nämligen ut i början av oktober 1965. Sedan dess har 4.200 anslag till forskningsprojekt delats ut till ett sammanlagt belopp av drygt 2.000 mkr. Den genomsnittliga storleken på ett årsanslag till ett projekt har alltså varit ungefär 475.000 kr.

Under den första tiden kunde man dela ut 95–100 mkr per år. Årets anslag till forskning var 72 mkr med en genomsnittlig storlek på 290.000 kr per projekt. Alla de nämnda beloppen är uttryckta i 1990 års penningvärde.

Om man går igenom listan över de 25 årens beviljade forskningsanslag (en förteckning finns i årsredovisningen 1989) slås man av bredden i stiftelsens prioritering av projekt. Den till 25-årsjubileet utgivna boken, *FORSKNING I ETT FÖRÄNDERLIGT SAMHÄLLE*, med 23 uppsatser som exempel på projekt från skilda vetenskapliga discipliner, är en bra illustration till detta påstående liksom jubileumssymposiet *SAMHÄLLSFÖRÄNDRINGAR I ETT 25-ÅRIGT FORSKNINGSPERSPEKTIV*. Många av de stora projekt som redovisas skulle inte ha kunnat genomföras utan det kraftfulla finansiella stöd som jubileumsfonden har gett.

Till skillnad från de statliga forskningsråden, som vart och ett arbetar inom relativt avgränsade sektorer liksom flertalet andra fristående stiftelser, har jubileumsfonden kunnat stödja kvalificerad vetenskaplig forskning inom vitt skilda områden. Viktig mångvetenskaplig kunskapsutveckling, av stor betydelse för hanteringen av frågor som bl.a. rör verkningar av ekonomiska, sociala, tekniska och miljömässiga förändringar, har sålunda kunnat ske. Många –även nu aktuella– centrala samhällsfrågor har belysts.

Under 1990 beviljades 227 projektanslag av totalt 659 behandlade ansökningar. Avslagen representerade ett sökbelopp av 213 mkr (1989: 163 mkr). Av de sökta beloppen för nya projekt beviljades endast 8,7 % (1989: 11,7 %). Många av de ansökningar som måste avslås kom från forskare med bästa internationella kompetens och gällde forskning av högsta vetenskapliga kvalitet och samhällsrelevans.

Konkurrensen om anslag från Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond har under de gångna åren hårdnat betydligt. Detta sammanhänger bl.a. med svårigheterna att upprätthålla stiftelsens reala utdelningskapacitet. Under det senaste året är orsaken givetvis den ekonomiska utvecklingen i Sverige och i världen i övrigt. Men i ett längre perspektiv sammanhänger svårigheterna med de restriktioner som gällde för kapitalförvaltningen t.o.m. utgången av 1987. Grunddonationens värde urholkades för varje år och därmed också den årliga avkastningen. Med det moderna placeringsreglemente som numera gäller kan emellertid en aktiv och mångsidig förmögenhetsförvaltning bedrivas. En kvalificerad organisation för denna verksamhet har också byggts upp inom stiftelsens kansli. Tyvärr kom stadgeändringen så sent att 1980-talets möjligheter till förmögenhetstillväxt (t.ex. genom aktiemarknadens utveckling) inte kunde utnyttjas. Utifrån jämförelser med andra stiftelser, med friare placeringsregler redan i ett tidigare skede, skulle man annars kunna vänta sig att man utan svårighet kunnat bevara fondkapitalets reala värde och därmed också värdet av den del av avkastningen som vore tillgänglig för anslag till forskning.

Inflationen under 1990 (uttryckt i årets genomsnittsvärde av konsumentprisindex) har varit 10,4 %. Stiftelsens anslag till forskning har kunnat ökas med bara 1,7 %. I realiteten innebär denna "ökning" således en minskning med 8,7 %. Omräknat i pengar kan det uttryckas så att om stiftelsen hade kunnat hålla stånd mot inflationen så hade den kunnat dela ut omkring 6 mkr mer än vad som blev fallet. Det känns inte angenämt att behöva konstatera en nedgång i fondens utdelningskapacitet samtidigt som forskarnas önskemål om anslag ökar och den samstämmiga bedömningen i

Sverige är att behovet av välutbildade forskare och angelägen kvalificerad forskning inte är tillgodosett.

Tyvärr måste man räkna med en ytterligare real minskning av stiftelsens stöd till prioriterade forskningsprojekt även under det kommande året. Inflationen 1991 bedöms i finansplanen komma att ligga på nästan samma nivå som under 1990. Möjligheterna att under ett enda år reallt återställa både stiftelsens förmögenhet och dess utdelningskapacitet ter sig inte realistiska. En överenskommelse mellan Svenska Akademiska Rektorskonferensen och de statliga forskningsråden – och som i allt väsentligt också kommer att tillämpas av jubileumsfonden – medför att påslaget för universitetens förvaltningsavgifter kommer att höjas från nuvarande 3 % till 13,6 %. Det innebär att ca 7 mkr måste beräknas för detta ändamål.

De som drabbas av den hårdnande konkurrensen om forskningsmedel är naturligtvis i första hand de aktiva forskarna. Jag och mina medarbetare önskar att deras ambitioner och förväntningar skulle kunna besvaras något positivare än med beskedet att inte ens tio procent av de sökta beloppen för nya projekt kan beviljas. Det är också med stor vanda som ledamöterna av stiftelsens prioriteringsgrupper måste välja bort alltför många angelägna och förstklassiga forskningsprojekt.

Ett kapitaltillskott till fonden i form av donationer eller på annat sätt och som skulle göra det möjligt att öka den årliga anslagsutdelningen, vore mot den redovisade bakgrunden synnerligen angeläget. Avancerad forskning och forskarutbildning är avgörande för Sveriges kulturella och materiella utveckling. Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond förfogar över en väl fungerande organisation med hög kompetens både för förmögenhetsförvaltning och för fördelning av medel till angelägen kvalificerad vetenskaplig forskning. Styrelsens sammansättning är också sådan att den på ett ändamålsenligt sätt möjliggör allsidiga kontakter – nationella såväl som internationella – mellan olika forskningsområden och mellan forskningen och andra viktiga samhällsintressen.

Stockholm i januari 1991

Nils-Eric Svensson

Den forskningsstödjande verksamheten

Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond stöder kvalificerad forskning inom *alla* vetenskapliga discipliner. I allmänhet sker detta i form av projektanslag till enskilda forskare (eller forskargrupper) vilka kommit in med ansökningar om anslag.

Allt sedan fondens tillkomst har ett visst företräde getts åt samhällsvetenskapligt orienterad forskning. Under året har 50 % av de tillgängliga medlen gått till detta område, 20 % till humaniora och 30 % till medicinsk, naturvetenskaplig och teknisk forskning.

I första hand prioriteras projekt, som inte naturligen tillgodoses på annat sätt, t.ex. genom anslag från statliga forskningsråd eller andra myndigheter, vilka var för sig arbetar inom relativt avgränsade sektorer.

Jubileumsfonden är intresserad av bl.a. större mång- eller tvärvetenskaplig forskning och projekt i vilka forskare från olika discipliner, orter eller länder samarbetar.

Arbetsätt

Det är styrelsen som fattar beslut om anslag från stiftelsen. Inkomna ansökningar har dessförinnan bedömts och prioriterats i en eller –mycket ofta– flera arbetsgrupper (prioriteringsgrupper). I var och en av dessa ingår ledamöter och suppleanter av styrelsen samt utomstående vetenskapliga experter. Ansökningarna har dessutom som regel bedömts av en eller flera externa sakkunniga inom eller utom landet.

Varje ansökan bedöms i första hand i jämförelse med internationell standard och mot såväl inomvetenskapliga som utomvetenskapliga kriterier. Två huvudfrågor penetreras innan beslut fattas:

- Är det kvalificerad vetenskaplig forskning?
- Är forskningen av betydelse för samhället?

Beslut om anslag till nya projekt fattas i två steg:

- 1) Bedömningarna i det första steget grundas på korta, översiktliga ansökningar, *projektskisser*. Arbetsgrupperna väljer ut de ansökningar, som bedöms ha högsta vetenskapliga kvalitet och vara av störst intresse för fonden och som skall bedrivas av forskare som bedöms vara kompetenta och lämpliga för projektet i fråga. Dessa forskare bereds därefter tillfälle att komma in med fullständiga ansökningar. Övriga ansökningar (projektskisser) avslås.
- 2) I ett andra steg bedöms och prioriteras *fullständiga ansökningar* (i regel efter externa sakkunnig-granskningar) för de slutliga besluten i styrelsen.

I de fall ansökningar gäller forskning som etiskt kan ifrågasättas prövas dessa efter samma normer och på samma sätt som inom de statliga forskningsråden.

Inom vissa områden, som bedöms angelägna men inte tillräckligt uppmärksammade, tillsätter stiftelsen ibland särskilda s.k. områdesgrupper. Deras uppgift är att kartlägga forskningsbehov och stimulera till vetenskaplig forskning och till informationsutbyte. Dessa grupper består av forskare från discipliner av betydelse för området samt företrädare för i sammanhanget viktiga samhällsintressen. Verksamheten kan beskrivas som kvalificerat forskningsförberedande arbete. Den avslutas när man vunnit tillräcklig uppmärksamhet från forskarhåll och/eller från de myndigheter som har ansvar för att permanenta resurser tillförs området i fråga.

Stiftelsen anordnar också konferenser eller symposier (ibland tillsammans med något annat forskningsfrämjande organ inom eller utom landet) i syfte att presentera eller kartlägga kunskapsläget inom ett visst område eller att identifiera forskningsbehov.

Anslagen till forskning

Stiftelsen har under året beviljat 227 projektanslag och därutöver reseanslag och lönekostnadstillägg m.m. på tillsammans 69,2 mkr (tabell 1, sid. 58). De flesta av dessa anslag har som regel administrerats av statliga universitet och högskolor. För detta arbete har stiftelsen betalat en förvaltningsavgift på 3 % eller 1,9 mkr. Adderas därtill kostnader för sakkunnigranskningar och viss information om forskningsprojekt har stiftelsens anslag till forskning uppgått till drygt 72 mkr, en ökning med 1 mkr eller 1,7 % i jämförelse med 1989. Denna nominella ökning innebär i realiteten en minskning eftersom inflationen under året varit 10,4 %. Skälen till denna nedgång kommenteras i avsnittet "Den ekonomiska förvaltningen".

I ett särskilt avsnitt "Nya forskningsprojekt 1990" (sid. 24–56) beskrivs de nya projekt som beviljats anslag under året.

Beviljade anslag disponeras enligt särskilda villkor som anges i kontrakt med varje anslagsmottagare och enligt de regler för anslagsmottagare och anslagsförvaltare som fonden meddelar.

Som tidigare nämnts förvaltas de flesta anslagen av en statlig läroanstalt, som då också är arbetsgivare för den personal som avlönas från anslagen.

I avsnittet "Statistiska uppgifter om anslagen till forskning" (sid. 57–61) redovisas i tabellform vissa data rörande behandlade ansökningar och beviljade anslag.

Drygt en fjärdedel av de beviljade forskningsanslagen 1990 har gått till nya projekt (tabell 2, sid. 58 och tabell 9, sid. 60).

Av de sammanlagda sökbeloppen för nya projekt har endast 8,7 % kunnat tillgodoses. Motsvarande andel under de närmast föregående fyra åren har varit obetydligt större (tabell 10, sid. 60). Konkurrenten om anslag från Riksbankens Jubileumsfond är alltså mycket hård.

De beviljade nya anslagens genomsnittliga storlek var ungefär lika som under de närmast föregående åren (tabell 11, sid. 61). 1986–89 års genomsnittliga belopp till nya projekt motsvarar omkring 282.000 kr om man gör en uppräkningsindex. Genomsnittsstorleken på 1990 års anslag var 279.000 kr.

Informationsutbyte, uppföljning m.m.

Många av de forskningsprojekt som jubileumsfonden stöder belyser problem som är av allmänt samhällsintresse. Det är därför angeläget att resultat som tas fram också blir kända i samhället utanför forskarnas krets för att även där bli föremål för diskussion, kritisk granskning och användning.

Forskningsresultat kan som regel inte omedelbart omsättas i praktiskt konkret handlande eller produktion. Som utgångspunkt för eller ingredienser i seriöst utvecklings- och reformarbete är de emellertid av stor betydelse. Därför är det viktigt att personer med ansvar för sådan verksamhet inte bara informeras om vad som pågår utan också stimuleras till att själva söka upp, föra vidare eller använda sig av forskningsarbetets produkter. Omvänt gäller att forskningens företrädare bör stimuleras att i sin tur bekanta sig med problem som finns och formuleras utanför deras krets. Forskningsstödande organ kan och bör medverka till att sådant informationsutbyte underlättas.

Under året har flera både nationella och internationella aktiviteter bedrivits i syfte att följa den forskning som stöds och att stimulera intresset och informationsutbytet mellan olika grupper i samhället.

I anslutning till stiftelsens 25-årsjubileum har boken *FORSKNING I ETT FÖRÄN- DERLIGT SAMHÄLLE* publicerats. Utöver en redogörelse för stiftelsens tillkomst och utveckling innehåller den 23 uppsatser från skilda vetenskapliga discipliner med beskrivningar av forskningsprojekt som haft anslag från jubileumsfonden. Uppsatserna utgör bra exempel på den vetenskapliga bredd, mångsidighet och kvalitet som

utmärker jubileumsfondens forskningsstödande verksamhet. Boken finns också i en engelsk utgåva med titeln *SWEDISH RESEARCH IN A CHANGING SOCIETY*.

Vidare anordnades i riksdagshuset ett mycket välbesökt jubileumssymposium på temat *SAMHÄLLSFÖRÄNDRINGAR I ETT 25-ÅRIGT FORSKNINGSPERSPEKTIV*. Fyra forskningsområden presenterades och diskuterades, nämligen "Jämställdhet", "Miljö", "Invandring" och "Politik". Åtskilliga framgångsrika forskningsprojekt inom dessa områden har haft och har anslag från fonden.

Under de gångna tjugofem åren har omkring 4.200 forskningsanslag delats ut av jubileumsfonden. De nyss beskrivna aktiviteterna anknyter av naturliga skäl endast till ett litet fåtal av dessa. I stiftelsens årsredovisning 1989 finns en katalog över alla projekt som dittills har beviljats anslag.

Den av områdesgruppen för forskning om riksdagens funktion och arbetsformer arrangerade föredragsserien för riksdagens ledamöter på temat *POLITIK OCH RIKSDAGSARBETE* avslutades under året med två välbesökta sammankomster. Medverkande var fd riksdagsledamöterna *Astrid Kristensson* respektive *Nils G Åsling*. En nystartad föreläsningsserie för riksdagsledamöter, *SAMHÄLLSFRÅGOR I ETT FORSKNINGSPERSPEKTIV*, inleddes av professor *Jörgen Westerståhl* med ett uppskattat föredrag "Massmedierna och politiken".

Det under förra året etablerade samarbetet med forskare motsvarande initiativgrupp i England, the Study of Parliament Group, fortsatte bl.a. med förberedelser av ett gemensamt seminarium under 1991 på temat "The Health of Democracy in Britain and Sweden".

Liksom tidigare år har flera av stiftelsens anslagsmottagare tilldelats medel för att kunna presentera och diskutera sina projekt och forskningsresultat vid utländska institutioner eller vid internationella vetenskapliga symposier.

Informationsutbyte har också som vanligt skett med utländska forskningsstiftelser. Åtskilliga kontakter mellan enskilda forskare eller forskargrupper har därigenom kunnat förmedlas. Bl.a. har stiftelsen medverkat i tillskapandet av European Foundation Centre i Bryssel. Uppgiften för denna organisation är i första hand att främja och stödja informationsutbyte mellan stiftelser av olika slag i Väst- och Östeuropa.

Sedan 1966 har jubileumsfonden deltagit i finansieringen av Nobelstiftelsens symposieverksamhet. Till att börja med skedde detta i form av årliga anslag. 1979 började Nobelstiftelsen bygga upp en särskild symposiefond för ändamålet genom en grunddonation från Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond (2 milj.kr) och Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse (500.000 kr per år under fyra år) samt genom bidrag och royalties från sin egen informationsverksamhet. Denna fond har utvecklats mycket gynnsamt. Efter 1989 års bokslut uppgick den till 45 mkr.

Symposieverksamheten, som numera helt kan finansieras med avkastningen från den nämnda fonden, leds av en kommitté med representanter för de fem Nobelkommittéerna, Ekonomipriskommittén, Riksbankens Jubileumsfond och Wallenbergstiftelsen med Nobelstiftelsens verkställande direktör som ordförande.

Hittills har 80 Nobelsymposier genomförts. De ägnas vetenskapliga genombrottsområden av central kulturell eller samhällsrelig betydelse och har fått en mycket stark internationell ställning.

Som stimulans för svenska forskare att publicera sig populärvetenskapligt inrättade Riksbankens Jubileumsfond 1988 två pris för årets bästa artiklar i tidskriften *Forskning och Framsteg* inom ämnesområdena

Samhällsvetenskap-beteendevetenskap-humaniora
och
Naturvetenskap-medicin-teknik-lantbruksvetenskap

Prisen (25.000 kr vardera) för 1989 års bästa artiklar delades ut i mars 1990 vid en sammankomst med styrelsen och ett antal särskilt inbjudna till **Curt Roslund** för artikeln "Gudar som stadsplanerare i forntidens Mexico" respektive till **Wibjörn Karlén** och **Fredrik Holm** för artikeln "Glaciärerna smälter – Istiden kommer".

Urvalet av pristagare gjordes av ledamöter i stiftelsens styrelse, i förra fallet Britta Bjelle, Lars Furuland (ordf), Gertrud Sigurdsen och Lars-Göran Stenelo och i senare fallet av Barbara Cannon, Birgitta Hambræus, Bengt Pernow (ordf) och Rune Rydén.

Stiftelsens prioriteringsgrupper har liksom tidigare år gjort ett flertal besök hos anslagsmottagare. Utöver genomgång av och diskussion i anslutning till enskilda forskningsprojekt försöker man vid sådana tillfällen också att skaffa sig kunskap om forskningens och forskarutbildningens aktuella villkor och förutsättningar.

Till stiftelsens kansli inbjuds ofta forskare eller forskargrupper för presentation och diskussion av pågående projekt. Vid styrelsens sammanträden presenteras regelbundet aktuella forskningsområden av de vetenskapliga ledamöterna.

De aktiviteter som ovanstående endast är exempel på ingår som regelmässiga och självklara led i stiftelsens strävan att främja kontakter med internationell forskning och att stimulera informationsutbytet mellan forskare inbördes och mellan forskare och samhället utanför deras krets. Som tidigare framhållits är syftet givetvis att försöka hjälpa till med att öka förståelsen för och kunskapen om forskningens förutsättningar, arbetssätt och resultat och därmed ge underlag för bedömningar av de insatser som gjorts och görs med tillgängliga forskningsmedel. Av speciellt värde bedöms de sammankomster där beslutsfattare och företrädare för olika samhällsintressen samt forskare kunnat mötas.

Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond verkar aktivt inom alla vetenskapsområden. Kompetensinriktningen hos forskarna i styrelse och prioriteringsgrupper återspeglar detta förhållande. Styrelsen består därutöver av personer representerande ekonomisk och politisk sakkunskap. Denna personsammansättning medför att stiftelsen har en unik ställning som allsidigt kontaktorgan mellan olika forskningsområden och mellan forskningen och andra centrala samhällsintressen.

Den ekonomiska förvaltningen

Stiftelsens placeringsverksamhet

Inte minst från finansiella utgångspunkter blev 1990 ett dramatiskt år. Såväl aktiemarknader som fastighetsmarknader har fått vidkännas betydande värdeminskningar världen över. I flera länder har också kreditmarknaden utsatts för stora störningar.

Den finansiella utvecklingen i Sverige har under 1990 mer än väl följt samma mönster. Kurserna på Stockholmsbörsen föll under 1990 med ca 30 % – ett större kursfall än vad som återfinns på de flesta andra större aktiebörser (med undantag av Tokyo-börsen). Värdeminskningen för kommersiella fastigheter i Sverige bedöms vara av ungefär samma storleksordning. I Sverige har dessutom ränteutvecklingen under året varit turbulent.

Redan mot slutet av 1989 hade det svenska ränteläget stigit påtagligt (jfr t ex årsredovisningen 1989). I februari–mars 1990 uppstod oro på valutamarknaden med stora valutautflöden från Sverige i samband med bankkonflikten och regeringskrisen. En penningpolitisk åtstramning ledde då till att ränteläget steg med ytterligare ett par procentenheter. Under våren och sommaren sänktes sedan räntenivån till ungefär samma nivå som vid ingången av året.

Konflikten vid Persiska viken i början av augusti medförde en uppgång i de internationella räntorna. I kombination med fortsatt svag ekonomisk utveckling ledde detta till en förnyad oro på valutamarknaden i början av oktober. Riksbanken drev ånyo upp det svenska ränteläget. Räntan på t ex en 6-månaders statsskuldväxel steg till ca 17 %. Under återstoden av året kunde räntenivån åter sänkas.

Utvecklingen på aktiemarknaden har inte varit mindre dramatisk. Kurserna på Stockholmsbörsen sjönk något i början av året men återhämtade sig under våren och sommaren. I början av augusti – med Kuwait-konflikten som den utlösande faktorn – började den högst betydande nedgången av aktiekurserna såväl i Sverige som på de flesta andra håll i världen. Från den 2 augusti till årets utgång sjönk kursnivån på Stockholmsbörsen med drygt 34 %.

Vid ingången av 1990 innehade stiftelsen aktier och konvertibler till ett värde av ca 480 mkr (anskaffningsvärde). Härav utgjorde 440 mkr svenska aktier och konvertibler och 40 mkr utländska aktier.

Utan att på något sätt förutse Kuwait-konflikten eller den extremt djupa nedgången av aktiekurserna ställde sig stiftelsen relativt skeptisk till den kursuppgång som under våren och sommaren 1990 ägde rum i Sverige. Stiftelsen sålde därför relativt betydande belopp svenska aktier till stadigt stigande kurser och förvärvade i stället utländska aktier. Vissa försäljningar av svenska aktier skedde även under hösten 1990. Även om stiftelsens totala aktieinnehav vid utgången av år 1990 är av ungefär samma storleksordning (uttryckt i anskaffningsvärde) som vid ingången av året (473 mkr mot 480 mkr) har härigenom en förskjutning mot en större andel utländska aktier skett (121 mkr mot 40 mkr).

Stiftelsen har även under 1990 följt en strategi att mer eller mindre systematiskt ställa ut köpoptioner mot stiftelsens innehav av aktier. Vid utgången av året hade stiftelsen utfärdat köpoptioner på aktier till ett sammanlagt försäljningsvärde av ca 67 mkr.

Även stiftelsens innehav av obligationer var vid utgången av 1990 av ungefär samma storleksordning som vid ingången av året – 953 mkr mot 949 mkr (anskaffningsvärdet). Under året har emellertid relativt stora bruttoförsäljningar och bruttoförfärv av obligationer skett. Stiftelsen har utnyttjat den rådande ränteturbulensen till att dels höja den genomsnittliga förräntningen på obligationsportföljen och dels att förlänga löptiden på portföljen.

Liksom under 1989 har stiftelsen 1990 enbart förvärvat obligationer utgivna av de sk bostadsfinansierande mellanhandsinstituten (typ Stadshypotekskassan). Enligt stiftel-

sens uppfattning är kreditrisken i denna typ av placeringar minimal. Bl a till följd av den kris som uppstod hos de svenska finansbolagen har dock ränteskillnaden mellan bostadsobligationer och statsobligationer ökat från ca 0,4 procentenheter till ca 1 procentenhet vid utgången av år 1990.

Framför allt mot slutet av året valde stiftelsen att hålla en förhållandevis hög likviditet. Osäkerheten om den fortsatta utvecklingen av aktiekurser och obligationsräntor motiverade en sådan placeringsinriktning. Härtill kom att räntenivån för kortfristiga placeringar låg väsentligt högre än räntenivån för mer långfristiga obligationer. Stiftelsens likviditet i form av banktillgodohavanden och kortfristiga certifikat uppgick vid årsskiftet till 360 mkr (föreg. år 263 mkr). Som antytts ovan har under hösten 1990 flera finansinstitut på den svenska penningmarknaden genomgått en kris. Vissa finansbolag har fått inställa sina betalningar. Stiftelsens placeringar på penningmarknaden har inte till någon del berörts härav.

Bokföringsmässigt resultat

Utfallet av stiftelsens placeringsverksamhet under 1990 återspeglas i resultaträkningen. Summan av alla inkomster inkl. realiserade kursvinster/förluster vid försäljning av olika värdepapper, med avdrag för löpande utgifter, benämns i resultaträkningen "Bokföringsmässigt resultat före anslag till forskning". Detta bokföringsmässiga resultat uppgick till 167 mkr. Det är mindre än för år 1989 då det uppgick till 193 mkr.

Ränteinkomsterna är även 1990 den ojämförligt största inkomstposten (155 mkr). Ränteinkomsterna är dock något mindre än för år 1989 (158 mkr) trots ett högre ränteläge 1990 än 1989. Förklaringen ligger däri att under 1989 som helhet var stiftelsens innehav av räntebärande tillgångar större än 1990.

Stiftelsens aktieförvärv 1989 kom igång relativt sent på året. Under år 1990 har aktieinnehavet uppgått till ca 480 mkr i genomsnitt.

Det genomsnittligt större aktieinnehavet framgår av att stiftelsens inkomster i form av aktieutdelningar 1990 uppgick till drygt 9 mkr mot drygt 5 mkr 1989.

Som optionspremier redovisas de inkomster som härrör från av stiftelsen utfärdade köpoptioner som antingen har förfallit värdelösa (för motparten) eller som motparten har utnyttjat, dvs köpt aktier av stiftelsen. I de fall stiftelsen själv har köpt tillbaka tidigare utfärdade köpoptioner redovisas skillnaden mellan erhållen och erlagd premie som reavinst/förlust. Premier erhållna för vid årsskiftet utelöpande optioner redovisas på skuldsidan i balansräkningen (förutbetalda optionspremier).

Huvudskälet till att det bokföringsmässiga resultatet blev lägre 1990 än 1989 är att de obligationsförsäljningar som genomförts under 1990 inneburit att stiftelsen realiserat ganska betydande kursförluster vilka dock kompenseras mer än väl av det lägre undervärdet (skillnaden mellan marknadsvärdet och bokfört värde) och dels av den högre avkastning framöver som stiftelsens förvärv av nya obligationer lett till. (jfr avsnitten "Realt resultat" och "Performance").

Av årets bokföringsmässiga resultat på 167 mkr återstår 95 mkr efter beviljade anslag till forskning. Detta belopp har i sin helhet förts till vinstregleringsfonden.

Realt resultat

Fr o m 1989 beräknas även ett realt resultat av den finansiella verksamheten. Stiftelsens tillgångar, vilkas avkastning ingår i det bokföringsmässiga resultatet, är utsatta för kursvariationer. Stiftelsen har alltid möjlighet att välja att antingen avyttra ett värdepapper och därmed få en realiserad kursvinst/förlust eller låta värdepapperet ligga kvar i stiftelsens portfölj och där få ett ökande/minskande värde. I det senare fallet uppstår en realiserad kursvinst/förlust.

För en långsiktig arbetande institution som Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond skulle den ekonomiska redovisningen för ett år vara ofullständig om man inte redovisade även de orealiserade kursvinsterna/förlusterna på de tillgångar man har. Resultaträkningen har därför kompletterats med värdet av de orealiserade vinsterna/förlusterna.

Nettot av de orealiserade kursvinsterna/förlusterna har under året fallit ut som en ökning av ej realiserade förluster om 106 mkr. Bakom denna nettosiffra finns framför allt den betydande nedgången i marknadsvärdet av aktieportföljen. Skillnaden mellan marknadsvärdet och bokfört värde har försämrats med 154 mkr. Till en del uppvägs denna försämring av ett undervärdet i obligationsportföljen har minskat med 42 mkr. Till de orealiserade vinsterna har också förts en ökning av värdet på den tomt i Atlanta, Georgia, där stiftelsen sedan 1989 är delägare.

Stiftelsen har inte några reglementerade krav vad gäller uppbyggnaden av sitt kapital. I förarbetena till nu gällande stadgar framhölls emellertid att en väsentlig förutsättning för stiftelsens möjligheter att även framöver spela en viktig roll i sin forskningsfrämjande uppgift är att realvärdet av det egna kapitalet inte urholkas.

Stiftelsen har därför valt – fr o m 1989 – att i det reala bokslutet explicit göra en avsättning från årets resultat till stiftelskapitalet motsvarande penningvärdets försämring. Inflationstakten – mätt som genomsnittet för konsumentprisindex 1990 jämfört med 1989 – uppgick till 10,4 %. För att bevara realvärdet har därför 166 mkr avsatts till stiftelskapitalet. Härigenom har dels hela vinstregleringsfonden om 97 mkr fått tas i anspråk, dels uppkommer ett underskott om 80 mkr.

Förändringen 1990 i stiftelsens egna kapital efter bokföringsmässigt resp. realt resultat redovisas i not 15.

Performance

Två riktmärken eller mål för stiftelsens finansiella verksamhet har satts upp:

1. anslagen till forskning skall – om möjligt – varje år räknas upp ungefär med konsumentprisindex
2. stiftelsens förmögenhet måste, som en förutsättning för det första målet, varje år tillföras så mycket från intäkterna att den behåller sitt reala värde.

Det går enkelt att konstatera att stiftelsen 1990 inte har förmått uppfylla dessa mål. Stiftelsen är för sin verksamhet helt beroende av utvecklingen på de finansiella marknaderna. Om ekonomin i allmänhet går bra (dåligt) så går det också bra (dåligt) för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond.

Att den allmänna ekonomin – och Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond – gått dåligt under 1990 står klart. Det kan dock vara av intresse att något se på *hur* dåligt den finansiella verksamheten hos stiftelsen har gått med hänsyn till rådande förutsättningar.

Det finns många olika teorier och modeller för att göra en sådan jämförelse. Olika modeller är olika sofistikerade. De är dock alla öppna för kritik. Här skall ett mycket enkelt tillvägagångssätt användas som helt bygger på uppgifter från föreliggande bokslut.

Från resultaträkningen (och de olika noterna) kan en sammanställning hopfogas som enbart består av finansiella poster. Dessa poster har dessutom grupperats efter typ av underliggande värde.

Finansiellt resultat 1990 (mkr)

Tillgång	Intäkt/Kostnad		
Bankmedel	Ränteintäkter	7	
Certifikat	Ränteintäkter	33	40
Obligationer	Ränteintäkter	114	
	Realiserade förluster	-27	
	Förändring av ej realiserade förluster	42	129
Aktier, konvertibler och optioner	Utdelningar och räntor	10	
	Realiserade vinster, aktier	52	
	Realiserade förluster, aktier	-13	
	Förändring av ej realiserade förluster, aktier	-154	
	Optionspremier	6	
	Realiserade vinster, optioner	2	
	Förändring av ej realiserade vinster, optioner	3	
	Finansiella omkostnader	-8	-102
Andelar i fastighetsbolag	Förändring i ej realiserad vinst	3	3
			70

Det finansiella resultatet för en institution som Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond, där i princip alla "ändamålsenliga och rationella placeringar i aktier, obligationer, fastigheter, m m" är möjliga bestäms av bl a – och kanske framför allt – hur proportionerna mellan olika tillgångsslag förändras.

Ränteintäkterna från *bankmedlen* uppgår till 7 mkr. Räknat på värdet av banktillgodohavandet vid årets ingång ger detta en "förräntning"^{1,2} om 13%.

Ränteintäkterna från innehavet av *kortfristiga certifikat* uppgår till 33 mkr. Räknat på värdet av certifikatinnehavet vid årets ingång ger detta en "förräntning" om 16%.

En motsvarande kalkyl kan göras för stiftelsens *obligationshantering*. Som tidigare redogjorts för har stiftelsen under 1990 sålt relativt betydande belopp obligationer. Större delen av dessa var förvärvade under 1989 till räntenivåer kring 11–11,5%. Det innebär att stiftelsen 1990 realiserade relativt stora kursförluster, 27 mkr. Samtidigt har stiftelsen förvärvat andra obligationer med längre löptid och till en högre räntesats. Detta har lett till att den ej realiserade värdeförändringen har förbättrats med 42 mkr. Nettot av de realiserade och ej realiserade värdeförändringarna uppgår således till 15 mkr, en ökning med 1,7% satt i relation till obligationsportföljen (marknadsvärde) vid årets ingång. Som jämförelse kan nämnas att värdet på en 5-årig bostadsobligation under 1990 har sjunkit med ca 0,5%. Härtill kommer att ränteavkastningen på obligationsstocken stigit med ca 1,5 procentenheter.

Ett annat sätt att uttrycka ungefär samma sak är att summera alla intäkter och kostnader från obligationshanteringen och sätta detta i relation till marknadsvärdet av

¹ Observera att detta *inte* är detsamma som medelförräntningen. Nettoavkastningen sätts här konsekvent i relation till tillgångsvärdet vid årets ingång.

² Observera att den procentuella förräntningen är beräknad på belopp i tusen kronor. Dessa belopp återfinns i noterna till årsredovisningen.

obligationsportföljen vid årets ingång. Nettointäkterna från obligationshanteringen uppgår sammanlagt till 129 mkr. Satt i relation till obligationsportföljen vid årets ingång ger detta en "förräntning" om 14%.

Stiftelsens *aktiehantering* 1990 har resulterat i en förlust på 102 mkr. Här ingår då utdelningar och realiserade vinster/förluster och även ökningen av de ej realiserade kursförlusterna. Alla intäkter från optionshanteringen ingår likaså. Optionshanteringen är ju en integrerad del av stiftelsens aktiehantering. De totala finansiella omkostnaderna har i denna uppställning fått belasta aktiehanteringen.

Sätter man nu nettoresultatet av stiftelsens aktiehantering (-102 mkr) i relation till det ingående värdet av aktieportföljen (marknadsvärdet) 502 mkr ger detta en förlust på 20%. Som angivits tidigare sjönk Stockholmsbörsen under 1990 med 30%.

Tar man hänsyn till att i aktiekursindex från Stockholms Fondbörs inte ingår aktieutdelningar blir relationen följande. Stiftelsens förlust i aktiehanteringen (exkl utdelningar) blir då 112 mkr. I relation till aktieportföljen vid årets ingång uppkommer en förlust om drygt 22%.

I aktiekursindex ingår inte heller några transaktionskostnader. Det kan diskuteras hur dessa skall behandlas i en sådan här jämförelse. Om man inte tar med transaktionskostnaderna stannar stiftelsens förlust på 104 mkr eller knappt 21%.

Huvudskälen till att förlusten i stiftelsens aktiehantering trots allt har kunnat begränsas är dels att stiftelsen redan under våren och sommaren avyttrade en hel del svenska aktier – de realiserade kursvinsterna uppgår till 52 mkr – och dels den förskjutning mot en ökad andel utländska aktier som skett. Kursnedgången har här varit mindre än för svenska aktier.

Enligt en extern värdering som stiftelsen låtit göra uppgår värdet av stiftelsens andel i tomt i Atlanta, Georgia, till MUSD 5,153. Detta innebär en värdetillväxt om 29% uttryckt i USD. Till följd av dollarkursens nedgång under 1990 stannar dock värdetillväxten i svenska kronor vid 13,4%.

I ett läge där svenska aktiekurser har fallit med 30% och där kurserna på svenska obligationer har fortsatt att något falla kan stiftelsen redovisa ett finansiellt nettoresultat om 70 mkr i nominella termer. Detta räcker inte för att upprätthålla stiftelsens anslagskapacitet framför allt inte i reala termer. Årsredovisningen visar tydligt hur en hög inflation påtagligt urholkar förmögenhetsvärden.

Resultaträkning (tkr)

	Not	1990	1989
<i>Bokföringsmässigt resultat</i>			
Ränteintäkter	1	155.226	157.809
Aktieutdelningar		9.224	5.306
Optionspremier		5.824	4.895
Realiserade kursvinster	2	53.931	52.799
Realiserade kursförluster	2	-40.946	-3.084
Övriga intäkter	3	60	340
Finansiella omkostnader	4	-7.727	-17.514
Administrationskostnader	5	-8.528	-7.535
		167.064	193.016
<i>Bokföringsmässigt resultat före anslag till forskning</i>			
Beviljade anslag till forskning	6	-72.162	-70.951
		94.902	122.065
<i>Bokföringsmässig ökning av eget kapital efter beviljade anslag till forskning</i>			
Ökning av ej realiserade kursförluster	7	-106.224	-34.942
<i>Avsättning för bevarande av Stiftelsekapitalets realvärde</i>			
	8, 15	-166.140	-97.500
<i>Real minskning av eget kapital efter beviljade anslag till forskning</i>			
	15	-177.462	-10.377

Balansräkning (Belopp i tkr)

	Not	1990-12-31	1989-12-31		
		Bokförda värden	Marknads värden	Bokförda värden	Marknads värden
<i>Tillgångar</i>					
Likvida medel		58.891	58.891	56.635	56.635
Certifikat	9	300.996	300.996	206.852	206.852
Obligationer	10	952.766	939.564	949.365	894.552
Aktier och konvertibler	11	473.426	340.808	480.048	501.550
Andelar i fastighetsbolag	12	25.866	29.334	25.866	25.866
Upplupna ränteintäkter		59.390	59.390	60.064	60.064
Övriga fordringar				123	123
<i>Summa tillgångar</i>		1.871.335	1.728.983	1.778.953	1.745.642
<i>Skulder och eget kapital</i>					
<i>Skulder</i>					
Förutbetalda optionspremier	13	1.398	212	2.563	4.194
Beviljade ej utbetalda anslag		44.233	44.233	45.200	45.200
Övriga skulder	14	932	932	1.320	1.320
<i>Summa skulder</i>		46.563	45.377	49.083	50.714
<i>Eget kapital</i>					
Stiftelsekapital	15	1.500.000	-	1.500.000	-
Uppindexerat stiftelsekapital	8	-	1.763.640	-	1.597.500
Vinstregleringsfond		324.772	-80.034	229.870	97.428
<i>Summa eget kapital</i>		1.824.772	1.683.606	1.729.870	1.694.928
<i>Summa skulder och eget kapital</i>		1.871.335	1.728.983	1.778.953	1.745.642

Noter (Belopp i tkr)

Not 1 Ränteintäkter	1990	1989
Bank	7.398	6.838
Certifikat	33.374	94.296
Obligationer	114.008	56.369
Konvertibler	446	306
	155.226	157.809

Not 2 Realiserade kursvinster/förluster	1990		1989	
	Vinster	Förluster	Vinster	Förluster
Obligationer	–	27.434	1.385	2.214
Aktier och konvertibler	51.844	13.168	49.966	867
Optioner	2.087	344	1.448	3
	53.931	40.946	52.799	3.084

Transaktionskostnader i form av omsättningsskatt och courtage har ej belastat realiserade vinster/förluster. Dessa kostnader redovisas separat, se not 4.

Not 3 Övriga intäkter	1990	1989
Intäkter från av stiftelsen beviljade publiceringsanslag	15	59
Ej utnyttjade anslag	45	281
	60	340

Not 4 Finansiella omkostnader	1990	1989
Omsättningsskatt	5.403	12.437
Courtage	2.191	4.832
Depåavgift	133	245
	7.727	17.514

Not 5 Administrationskostnader	1990	1989
Löner och ersättningar till – styrelsen och verkställande direktören	1.174	1.098
– övrig personal	1.958	1.733
Sociala avgifter	1.125	1.089
Tjänstepensionsavgifter	1.085	–
Revision och redovisningskonsultation	233	210
Övriga konsulttjänster	261	370
Lokalkostnader	1.122	1.136
Resor och traktamenten, kansli och styrelse	460	425
Inventarier	396	741
Övrigt	714	733
	8.528	7.535

Medeltalet anställda under året har varit 9 varav kvinnor 6

Anskaffning av maskiner och inventarier kostnadsbokförs. Av tjänstepensionsavgifterna är 747 tkr av engångskaraktär.

Not 6 Anslag till forskning	1990	1989
Projektanslag	69.223	68.277
Förvaltningsavgifter till universiteten	1.895	1.794
Sakkunniggranskningar	557	478
Konferenser, information, etc	487	402
	72.162	70.951

Not 7 Ej realiserade kursvinster/förluster	1990		1989		Förändring
	Vinster	Förluster	Vinster	Förluster	
Obligationer	–	13.202	–	54.813	41.611
Aktier och konvertibler	–	132.618	21.502	–	–154.120
Optioner	1.186	–	–	1.631	2.817
Andelar i fastighetsbolag	3.468	–	–	–	3.468
	4.654	145.820	21.502	56.444	–106.224

Jfr. Textkommentaren på sid 13.

Not 8 Avsättning för bevarande av stiftelsekapitalets realvärde
Genomsnittsvärdet för konsumentprisindex 1990 uppgår till 207,6. Motsvarande indexvärde för 1989 är 188,1. Mellan 1990 och 1989 ökade således konsumentprisindex med 10,4 %.
Avsättningen för bevarande av stiftelsekapitalets realvärde blir då $1.597.500 \times 0,104 = 166.140$ tkr
Se även textkommentaren på sid 13.

Not 9 Certifikat m m 1990	Bokfört värde	Nominellt värde
Statsskuldväxlar	74.970	79.000
Bankcertifikat	39.484	40.000
Certifikat utgivna av kreditaktiebolag	86.490	90.000
Bankers och hypoteksinstituts förlagslån i form av		
– Floating-Rate-Note-lån (FRN)	50.052	50.000
– Variable-Rate-Note-lån (VRN)	50.000	50.000
	300.996	309.000

Vid utgången av 1989 innehade stiftelsen kortfristiga certifikat – inklusive FRN och VRN – till ett bokfört värde av 206.852 tkr (nominellt värde 210.000 tkr).

I balansräkningen har stiftelsen valt att som marknadsvärde redovisa bokförda (=anskaffnings)värden när det gäller ovanstående kortfristiga värdepapper.

Not 10 **Obligationer 1990**

Bostadsinstituts obligationer med förfalldatum	Nominellt värde	Bokfört värde	Marknadsvärde värde
1991	20.000	19.276	19.134
1992	20.000	18.907	18.918
1993	50.000	48.902	46.841
1994	665.000	630.970	615.409
1995	180.000	162.123	163.638
1996	20.000	17.827	18.671
1997	60.000	54.761	56.953
	1.015.000	952.766	939.564

Vid utgången av 1989 innehade stiftelsen obligationer – uteslutande bostadsobligationer – samt förlagslån utgivna av bostadsinstitut till ett bokfört värde av 949.365 tkr (nominellt värde 970.000 tkr).

Not 11 **Aktier 1990**

Aktie	Antal	Nominellt värde	Bokfört värde	Marknadsvärde värde	Valuta-enhet
AGA A Bu	22.000	550	5.830	5.610	
AGA B Bu	87.600	2.190	23.640	21.900	
Alfa A Bu	36.600	458	6.738	6.771	
ASEA A Bu	50.000	2.500	33.186	24.250	
Astra A Bu	30.350	759	8.930	14.113	
Atlas A Fr	37.500	938	10.938	6.000	
Atlas B Fr	66.894	1.672	19.240	10.369	
Ericsson B Fr	124.560	3.114	20.021	22.919	
Esselte B Bu	10.000	125	2.300	980	
Hasselfors B Bu	20.000	500	4.800	3.300	
Modo Kvb C	58.500	5.850	17.960	10.589	
Perstorp B Bu	52.500	525	14.346	9.398	
Reinhold syd	10.000	100	980	400	
SEB A Bu	98.300	983	9.290	5.505	
Skanska Bu	96.300	963	52.957	27.253	
SKF B Fr	111.700	1.396	17.610	7.372	
SKF B Bu	143.900	1.799	21.006	9.497	
Skoogs B Bu	115.000	2.875	13.517	6.728	
SSAB B Fr	50.000	5.000	8.378	4.000	
Stora A Bu	23.700	593	8.059	5.925	
Stora B Fr	49.700	1.243	19.879	12.624	

Summa svenska aktier **319.605** **215.503** **SEK**

Konvertibler

	Nominellt värde	Bokfört värde	Marknadsvärde värde	Valuta-enhet
ASEA 12% 1985/1991	3.318	8.210	7.300	
Ericsson 11.25% 1987/1993	6.625	24.328	21.863	
<i>Summa konvertibler</i>	9.943	32.538	29.163	SEK

Utländska aktier

	Antal	Nominellt värde	Bokfört värde	Marknads värde	Valuta-enhet
Parker Drilling	150.000	2.500.005	1.278	1.031	USD
Pfizer	10.000	1.000	745	808	USD
Smith Corona	50.000	500	900	275	USD
ASIT	500.000	125.000	4.750	3.000	SEK
ASIT Opt	100.000	–	207	100	SEK
Bergesen B	23.000	57.500	4.957	2.565	NOK
Deutsche Bank	8.035	401.750	5.540	4.797	DEM
Hoesch	5.000	250.000	1.403	1.005	DEM
Mannesmann	4.500	225.000	1.350	1.184	DEM
Siemens	1.900	95.000	1.359	1.112	DEM
Veba	13.300	665.000	5.185	3.943	DEM
Nestle	1.400	28.000	2.375	1.925	CHF
Sandoz PS	540	27.000	1.176	964	CHF
UBS	353	35.300	1.306	967	CHF
Zürich I	500	25.000	861	940	CHF
Paris Dev.	50.000	100	5.000	5.000	FRF
Bouygues	7.000	350.000	4.718	3.143	FRF
Fokker	34.000	340.000	1.599	1.017	NLG
<i>Summa utländska aktier</i>			121.283	96.142	SEK
<i>Summa aktier och konvertibler</i>			473.426	340.808	SEK

Vid beräkning av marknadsvärdet för aktierna har årets sista köpkurs använts. Vid omräkning till svenska kronor (SEK) av värdet på de utländska aktierna har bankernas köpkurser för respektive valuta den sista bankdagen i december använts.

Not 12. **Andelar i fastighetsbolag**

Under 1989 blev stiftelsen delägare (partner) i ett amerikanskt partnership – Peachtree Place Partnership – som har förvärvat en tomt i centrala Atlanta, Georgia. Stiftelsens andel av insatt kapital uppgår till 40 % eller USD 3.987.928. Anskaffningsvärdet (bokfört värde) i svenska kronor uppgår till 25.866 tkr.

Enligt en extern värdering, som stiftelsen låtit göra i oktober 1990, uppgår värdet av stiftelsens andel till USD 5.153.150. Detta värde, omräknat till svenska kronor med valutakursen per den sista december 1990 – 29.334 tkr – har i balansräkningen upptagits som marknadsvärdet.

Not 13 **Förutbetalda optionspremier 1990**

Underliggande aktie	Lösen kurs	Lösen datum	Antal aktier	Bokfört värde på erhållna premier	Marknadsvärde på optionerna
ASEA A Bu	600	Feb-91	20.000	140	20
ASEA A Bu	720	Feb-91	10.000	70	10
Astra A Bu	560	Feb-91	18.000	61	27
Atlas A Fr	190	Feb-91	7.000	70	26
Atlas A Fr	230	Feb-91	30.000	245	38
Ericsson B Fr	210	Jan-91	10.000	79	7
Ericsson B Fr	260	Jan-91	40.000	220	2
Ericsson B Fr	270	Jan-91	26.000	124	2
Ericsson B Fr	250	Apr-91	20.000	125	40
SEB A Bu	70	Jan-91	79.000	264	40
				1.398	212

Av stiftelsen utfärdade köpoptioner avseende aktier i sin portfölj har ett sammanlagt försäljningspris av 67.560 tkr. Det bokförda värdet av dessa aktier uppgår till 58.891 tkr.

<i>Not 14</i>	Övriga skulder	1990	1989
	Personalens källskatt	92	88
	Personalens tvångssparande	–	3
	Sociala avgifter	126	120
	Interimsskuld	27	–
	Intjänade ej uttagna semesterdagar	27	42
	Upplupen tjänstepensionsavgift	520	–
	Övriga upplupna kostnader	140	68
	Köpta, ännu ej betalda värdepapper	–	999
		<u>932</u>	<u>1.320</u>

Not 15. **Eget kapital**
Nominellt kapital

	Stiftelse- kapital	Vinstregle- ringsfond
Eget kapital 89–12–31	1.500.000	229.870
Årets avsättning	–	94.902
Eget kapital 90–12–31	<u>1.500.000</u>	<u>324.772</u>

Realt kapital

	Stiftelse- kapital	Vinstregle- ringsfond
Eget kapital 89–12–31	1.597.500	97.428
Avsättning för bevarande av stiftelsekapitalets realvärde	166.140	
Real minskning av eget kapital efter beviljade anslag till forskning	–	–177.462
Eget kapital 90–12–31	<u>1.763.640</u>	<u>–80.034</u>

Stockholm 1991-02-08

Kjell Härnqvist <i>Ordförande</i>	Lars Svensson <i>Vice ordförande</i>	Britta Bjelle
Barbara Cannon	Birgitta Hambræus	Berit Löfstedt
Lennart Holmström	Arne Kjörnsberg	Walter Korpi
Lars Tobisson	Jarl Torbacke	Sten Wikander
Nils-Eric Svensson <i>Verkställande direktör</i>		

Revisionsutlåtande

Vi har granskat årsredovisningen, räkenskaperna samt styrelsens och verkställande direktörens förvaltning för år 1990. Granskningen har utförts enligt god revisionsssed. Granskningen har inte givit anledning till anmärkning mot vare sig årsredovisning, räkenskaper eller styrelsens och verkställande direktörens förvaltning av stiftelsens angelägenheter. Enligt vår bedömning är redovisningen rättvisande och upprättad i enlighet med god redovisningssed.

Stockholm den 12 februari 1991
Ernst & Young AB

Per Björngård
Auktoriserad revisor

Nya forskningsprojekt 1990

I det följande (sid 25-56) presenteras sammanfattningar av projektplanerna för de nya forskningsprojekt som beviljats anslag från stiftelsen under 1990.

Texterna är skrivna av forskarna själva och är hämtade från avsnittet "Sammanfattning av projektets syfte, betydelse och genomförande" ur inlämnad ansökan. Även projektens titlar är formulerade av forskarna och hämtade från inlämnad ansökningsblankett.

I årsredovisning 1989 finns en förteckning över alla projekt som beviljats anslag från stiftelsen under hela den dittillsvarande 25-åriga verksamhetsperioden 1965-89.

Ekonomisk historia

Johan Söderberg, Stockholms universitet

80.000 kr

Dnr 90/50

Civiliseringsteori och historisk forskning

Projektet består av två delar. Den första är inriktad på att systematisera diskussionen kring civiliseringsteorier och civiliseringsprocesser i Västerlandet. Norbert Elias' uppmärksammade arbete koncentrerar sig som bekant till impulskontrollen som den centrala sidan av den beteendeförändring som han knyter till civiliseringen. Andra rimliga valmöjligheter har tenderat att falla bort i diskussionen, som i hög grad har kommit att styras av ett kontroll- och disciplineringsperspektiv. Människors självverksamhet får då en undanskymd plats, och analysen i sådana banor blir starkt strukturorienterad.

Projektets andra del ska bygga på den första och empiriskt försöka följa långa tidslinjer med avseende på någon eller några väsentliga sidor av det civiliseringshistoriska förloppet. Här syftar vi till att bryta ned de vittomfattande problemkomplexen kring civiliseringen till hanterbara delstudier. Utförda förstudier ger exempel på hur bredare frågor kan göras åtkomliga för historisk analys.

Lennart Schön, Lunds universitet

350.000 kr

Dnr 90/143

Sverige i internationell marknadsintegration - Pris- och kapitalrörelser under 1800- och 1900-talen

Forskningsprojektets syfte är att i två delundersökningar belysa Sveriges integration i en internationell marknad sedan mitten av 1800-talet. Den ena delundersökningen gäller den svenska varumarknadens anpassning till internationell prisstruktur. Den andra rör den svenska kreditmarknadens relationer till internationella kapitalrörelser.

Gemensamt för bägge undersökningarna är att marknadsutvecklingen analyseras i relation till ekonomisk strukturomvandling. Prisundersökningen avser bl a att behandla inhemsk kontra internationellt inflytande i konjunkturförloppen under olika perioder, samt prisstrukturella förändringar i samband med tullar och devalveringar. Undersökningen av kapitalrörelser avser bl a att behandla sambanden mellan strukturförändringar inom industri och bankväsende samt på den internationella kapitalmarknaden då Sverige övergick från kapitalimport till kapitalexport.

Fördjupade kunskaper på dessa områden är av betydelse för analysen av svensk ekonomisk utveckling samt har relevans för aktuella frågor rörande europeisk marknadsintegration och internationella skuldkriser.

Christer Gunnarsson, Lunds universitet

340.000 kr

Dnr 90/168

Exports of capital from East Asian NICs - The case of taiwanese investments in Thailand

Utländska direktinvesteringar har spelat en stor roll för kapitalbildning och tekniköverföring till de s k NIC-länderna i Öst- och Sydostasien. Under senare år har ett nytt fenomen, nämligen investeringar från NIC-länder till s k ASEAN-länderna, kommit allt mer i fokus. Taiwan är den största utländska investeraren i Filippinerna och den näst efter Japan viktigaste i Thailand och Malaysia. Syftet med projektet är att undersöka vilka mekanismer (ekonomiska såväl som politiska samt internationellt, regionalt och lokalt bestämda), som ligger bakom denna process. Två konflikterande

hypoteser testas. Enligt den ena hypotesen har Taiwan nått en industriell utvecklingsnivå där det är naturligt för enskilda företag att förlägga komplementära investeringar till utlandet i branscher där de inhemska komparativa fördelarna minskat. Detta sker samtidigt som Taiwans industristruktur genomgår en process av uppgradering teknologiskt för att efterlikna industristrukturen hos avancerade industriländer. Den motsatta hypotesen är att utflyttningen av Taiwans industri inte sker parallellt med en modernisering och inre struktureringsprocess utan representerar ett klassiskt historiskt exempel på kapitalflykt från en ekonomi med allt sämre internationell konkurrenskraft. I avsikt att testa validiteten hos dessa hypoteser genomförs en studie av ett urval taiwanesiska investeringar i Thailand, varvid motiven för etableringarna studeras.

Taiwans hela samhällstruktur genomgår samtidigt en förvandlingsprocess. Den starka autonoma staten synes förlora mycket av sin förmåga att styra ekonomin samtidigt som olika intressegrupper formerar sig och utövar påtryckningar på regeringspolitiken. Studien kombinerar därför analysen av företagets etableringar utomlands med en analys av de politisk-ekonomiska faktorer, som berör hela den taiwanesiska industripolitiken. Undersökningen baseras på statistiskt primärmaterial avseende investeringar, på intervjuer med berörda företagare och beslutsfattare samt på analyser av den taiwanesiska statens roll i ekonomin. Teoretiskt anknyter studien dels till teorier om direktinvesteringar, dels till försök att utifrån institutionella ansatser förklara ekonomisk omvandling.

Företagsekonomi

Hans Jansson, Lunds universitet

150.000 kr

Dnr 90/41

Ledning, Kapital och Kontroll - den svenska sfärens ekonomiska funktion

I den svenska ekonomin finns det konstellationer mellan de stora industri-, finans- och bankbolagen, som populärt kallas ägarsfärer, eller blott sfärer. Forskningen kring dessa ekonomiska organisationer över bolagsnivån har varit liten. Utgångspunkten för projektet är att sfärerna utgör en lösning på ett företagsproblem. Syftet med forskningsprogrammet blir då att, via den institutionella transaktionskostnadsteorin, förklara den svenska sfärens ekonomiska funktion. Det bakomliggande intresset är huruvida sfären är en organisation vars levnadsbetingelser undermineras i en framtid av tillgängliga internationella marknader för ägarkapital, kreditkapital och ledarskap. Den valda metoden är en fallstudie där en teoretisk modell av sfären prövas mot flera enskilda fall. Den teoretiska modellen grundas i hypotesen att sfären konstitueras av en inom transaktionskostnadsteorin tredje utbytesform kallad brödraskap, och utgör därvid en specifik lösning på kapital- och kontroll-problem kring produktionsfaktorerna residualkapital (aktiekapital), kreditkapital och entrepreneur (ledarskap). Den teoretiska relevansen består i att transaktionskostnadsteorin ges möjlighet till fördjupning. Den empiriska relevansen består i ökad kunskap om de svenska sfärerna.

Den väsentligaste praktiska relevansen utgör resultatens användande för spekulationer om sfärens framtid i en värld av internationalism och fungerande marknader. Projektet beräknas pågå i två år.

Carl Thunman, Uppsala universitet

285.000 kr

Dnr 90/197

Strategiska relationer på finansiella marknader - Interaktion mellan banker och företagskunder

Banker och andra kreditinstitut har viktiga roller i samhället. Den pågående avregle-

ringen och internationaliseringen, inte minst med tanke på EG:s inre marknad 1993, gör att dessa organisationer möter en allt större konkurrens med följande strukturomvandling. Vid den företagsekonomiska institutionen i Uppsala har tidigare forskning framför allt avseende relationer mellan industriföretag givit betydande bidrag till förståelsen av industriell marknadsföring, inköp och teknisk utveckling. Detta projekt fokuseras på bankernas relationer med sina företagskunder. För Sveriges 1.000 största företag avses att undersöka bindningar mellan dessa och bankerna samt förklara hur bindningarna samvarierar med olika typer tjänster, egenskaperna hos parterna och omgivningen.

Sten Jönsson, Göteborgs universitet

650.000 kr

Dnr 90/354

Förtroende som tillgång i strävan efter rationalitet

Kunskapsinnehållet i de flesta former av arbete ökar. Decentralisering av ansvar och befogenheter i stora organisationer går allt längre. Härav följer svårigheter att få styreffekt med traditionellt centralistiska former av styrning (planering utförd av centrala staber som antas besitta all relevant information).

Lösningen måste sökas i styrformer där lokal verksamhetslogik och central samordningslogik samverkar i en dialog. En nödvändig förutsättning är då att det råder förtroende mellan parterna och att de upplever en god dialog. En god dialog bygger på förtroende.

Studien avses använda fältstudier av kommunikation i organiseringsprocesser för att kartlägga samband mellan god dialog och förtroendeuppbyggnad i handlingsorienterade organisationer. Kommunikationen vid lösning av organisatoriska problem registreras, analyseras och relateras till utvecklingen av bättre verksamhet. Projektet är ett samarbete mellan institutionerna för företagsekonomi och lingvistik vid Göteborgs universitet.

Nationalekonomi

Bo Södersten, Lunds universitet

525.000 kr

Dnr 90/223

Studier i handelsteori med imperfekt konkurrens

Projektet tar sin utgångspunkt i den internationella forskningen om handelsteori under imperfekt konkurrens. Denna bygger på antaganden om produktdifferentiering och stordriftsfördelar. En avsikt är att tillämpa teorin på nya områden. Bland dessa kan nämnas u-länder och multinationella företag. Ett annat syfte är att bidra med en viss teoriutveckling. Speciellt kommer produktionsstrukturens betydelse att behandlas.

Vidare kommer den nya teorin att användas för ekonometriska test. Här härleds hypoteser direkt från de teoretiska modellerna. Slutligen kommer effekterna av de nya teorierna på den praktiska handelspolitiken att analyseras. Här, liksom i övrigt, läggs stor vikt vid att knyta den nya forskningen till den äldre mer traditionella handelsteorin. Allmänna jämviktseffekter av olika åtgärder betonas speciellt.

Stefan Hedlund, Uppsala universitet

225.000 kr

Dnr 90/250

The drama of Soviet Central Asia

Projektet syftar till att dokumentera och analysera den ekologiska katastrof som nu utspelas i sovjetiska Centralasien. Empiriskt kartlägges områdets ekonomiska och

sociala historia: dess etniska heterogenitet, tvångskollektiviseringen av tidigare nomadiserande befolkningar, och den extremt ensidiga koncentrationen på bomullsodling som skapat dagens katastrofala situation. Särskild tonvikt lägges på att presentera de fakta och analyser av ekologiska och medicinska konsekvenser som presenteras i sovjetiska media.

Projektets analytiska del ges två inriktningar. Ur ekonomisk synvinkel undersöks hur den sovjetiska modellens "kommando-administrativa metoder" har möjliggjort för centrala ministerier att driva bomullsodling därhän, att de framtida förutsättningarna för ekonomisk verksamhet (och mänskligt liv) i regionen är allvarligt hotade. Ur ett politiskt perspektiv visas hur grogrund skapats för en allians med korrumpade lokala eliter där samtliga haft allt att vinna på att dölja verkligheten och på att framhäva exempelvis sibiriska flodvändningar som oundgängliga nationella behov.

Projektets betydelse ligger, förutom dess rent dokumentära bidrag, i att skapa ny kunskap om det sovjetiska ekonomiska och politiska systemets okänslighet för den materiella produktionens skadliga inverkan på människa och natur. Kunskap av detta slag är oundgängligt för att rätt kunna bedöma Sovjetunionens möjligheter att åtgärda sina miljöproblem, och därmed även för att bedöma framtida belastning på den svenska närmiljön.

Henrik Horn, Stockholm universitet

400.000 kr

Dnr 90/268

Organisatorisk effektivitet och internationell konkurrens

Detta projekt studerar samspelen mellan företags interna organisation och deras externa marknadsbetingelser. Detta samspel har hittills studerats i mycket begränsad omfattning i ekonomisk teori. Teorin har koncentrerats antingen på interaktionen mellan företag, och då har företagens organisationer beskrivits mycket rudimentärt, eller så har företagens organisation varit i fokus, och då har företagens externa marknadsförhållanden beskrivits på enklast tänkbara sätt. Idag sker dock internationellt en stor satsning på forskning kring samspelen mellan företagens organisation och dess strategiska miljö.

En rad ekonomiska fenomen har sin grund i detta samspel. Ett sådant är den internationella konkurrensens betydelse för företags incitament att organisera verksamheten effektivt. Detta uppfattas av många som en av de viktigaste källorna till samhällsekonomiska vinster av internationell handel. Dessa vinster var ett av huvudargumenten för Storbritanniens anslutning till EEC och Åberopas idag av EG-kommissionen i underlaget till den sk Ceccini-rapporten som skäl att genomföra den Inre marknaden. Men trots att argumentet har haft stor praktisk betydelse har det inte varit föremål för en vetenskaplig genomlysning. Avsikten med projektet är att systematiskt belysa denna fråga och relaterade fenomen från två utgångspunkter vad gäller källan till ineffektivitet: kontraktsproblem mellan företags ägare och anställda, och begränsad rationalitet hos beslutsfattare på olika nivåer inom företagen.

Kulturgeografi

Einar Holm, Umeå universitet

500.000 kr

Dnr 90/214

Tid för utbildning?

En studie i kunskapsbildningens tidsgeografi

Syfte: (a) Att belysa hur tidsgeografiska restriktioner för lärares, forskares och studerandes aktiviteter påverkar kunskapsbildningens interna och externa produktivitet i den svenska högskolan, (b) att utreda hur dessa tidsgeografiska restriktioner

påverkas av olika sätt att organisera och lokalisera utbildningen och forskningen samt (c) att utveckla och tillämpa en tidsgeografisk analysmetod (TGIS) som möjliggör en utvärdering av alternativa organisationsformer med hjälp av systematiska modellexperiment. Metoden bygger på kunskap om geografiska informationssystem (GIS), tidsgeografi, mikrosimulering och datologi.

Betydelse: Projektet utvecklar en central metodtradition inom kulturgeografi. Resultaten ger utredare och politiker idéer om hur kunskapsproduktionen relativt resursåtgången i den svenska högskolan kan ökas.

Genomförande: Tidigare forskning sammanställs i en kunskapsöversikt. För ett urval ämnesinstitutioner analyseras uppgifter om rekryteringsbas och rekrytering, personaluppsättning, arbetsuppgifter, genomströmning, forskningsaktiviteter, forskningsproduktion, utflöde av utbildade och deras verksamhet och bostadsort efter utbildningen. En modell konstrueras och används för att genomföra policyexperiment.

Pedagogik

Bengt-Erik Andersson,

Högskolan för lärarutbildning i Stockholm (HLS)

100.000 kr

Dnr 90/7

De långsiktiga effekterna av barnomsorg och andra uppväxtbetingelser på barns utveckling i de senare ungdomsåldrarna

Studien avser fas 3 i en pågående longitudinell studie av småbarnsfamiljer och deras barn. 128 familjer och barn i Göteborg och Stockholm har hittills följts till dess barnen nått årskurs 6 i grundskolan. Då återstod 86% av ursprungsgruppen.

I den nu planerade uppföljningen har ungdomarna nått årskurs 9 i grundskolan och är då 16 år. Studien har då pågått i 13 års tid och ger unika möjligheter att relatera data om barnens och familjens situation under förskoleåren till utvecklingen under ungdomsåren. Av särskilt intresse är i den aktuella uppföljningen att kontrollera om tidigare resultat avseende effekter av tidig barnomsorg fortfarande står sig. Resultaten har väckt stort nationellt och internationellt intresse. Denna gång skall ungdomarna intervjuas med inriktning på hur de upplever sin situation i skola, hem, bland kamrater samt hur de ser på sin framtid. De ungas studie- och yrkesval, fritidssysselsättningar, sociala nätverk samt relationer till kamrater, vuxna och samhället kommer att beaktas. Viktiga aspekter i intervjun kommer att vara upplevelsen av trygghet, kontroll och kompetens. Vidare kommer - om vi får tillstånd - betygen från årskurs 9 att insamlas och en telefonintervju med föräldrarna att göras.

Projektet kommer att pågå i 3 år. Ungdomarna är födda 1975 och 1976. En del av datainsamlingen kommer därför att ske våren 1991 och en del våren 1992.

Sten Henrysson, Umeå universitet

120.000 kr

Dnr 90/123

Sameskolans historia 1900-1950

Syftet är att beskriva och analysera de svenska samernas undervisning under perioden 1900-1950. Särskilt viktig är tillkomsten av kätaskolorna, som verkade under perioden 1915-1943. De skulle ge *alla* samer en grundläggande utbildning och samtidigt bidra till att hålla kvar samerna i nomadlivet. Kätaskolsystemet var motiverat utifrån tidens vetenskapliga teorier, särskilt darwinismen, fysiska antropologin och rasteorier. Samspelen mellan dessa teorier, samernas livsföring och sameskolpolitiken undersöks. Debatten och kritiken av kätaskolorna samt den successiva reformeringen analyseras. Betydelsen av detta är att ge insikt i hur ovannämnda vetenskapliga teorier och

allmänhetens uppfattning påverkade och fortfarande påverkar samepolitiken och t ex invandrarfrågornas behandling.

Genomförandet består i analys av litteratur, arkivmaterial, debattartiklar, statistik samt intervjuer med före detta elever och lärare i sameskolan. Studier av tidens vetenskapliga uppfattningar i berörda ämnen bildar grund för detta. En studie görs även av vilken bild skolans läroböcker, reseskildringar, vetenskaplig litteratur, uppslagsböcker o dyl givit av samerna.

Charles Westin, Stockholms universitet

600.000 kr

Dnr 90/314

Internationell migration och brottslighet: Förövare och offer mot bakgrund av etniska relationer, kulturskillnader och livssituationer

Projektets syfte är att studera internationell migration och brottslighet i svenskt och internationellt perspektiv, varvid offer/förövare aspekten särskilt uppmärksammas och hela problemkomplexet studeras mot bakgrund av etniska relationer, kulturskillnader och invandrades livssituationer såväl i ursprungslandet som i värdlandet. Projektets betydelse ligger i att någon för svenska förhållanden giltig och användbar kunskap på detta komplexa och kontroversiella område inte kan uppnås utan en bred jämförande ansats, kombinerad med teoretisk fördjupning.

Projektet genomförs i två faser.

Fas 1

- 1.1 Översikt, kritisk analys och syntes av svensk och internationell teoretisk och empirisk forskning på området;
- 1.2 Statistiska studier av problemområdet i Sverige på grundval av officiell statistik och särskilt insamlat material;
- 1.3 Översikt och jämförande analys av problemkomplexet invandrare/brottslighet i ett antal relevanta västländer;
- 1.4 Explorativa studier av ett antal strategiskt valda rättsfall i Sverige rörande invandrare och majoritetsbefolkningen ur förövare/offre - perspektiv.

Fas 1 resulterar i en hypotesgenererande syntes som ligger till grund för fas 2.

Fas 2

Antropologiska studier av vissa relevanta invandrargrupper; Fallstudier med tonvikt på brottskarriärer; Studier av invandrare i rättssystemet med kartläggning av eventuell förekomst av diskriminering; Studier av föreställningar om invandrare och brottslighet inom rättssystemet, massmedia och allmänheten. Projektet avslutas med en sammanfattande analys av de empiriska resultaten utifrån teoriramen samt förslag till åtgärder. Det är ett utpräglat tvärvetenskapligt projekt som leds av forskare från CEIFO, Stockholms universitet, och Brottsförebyggande rådet.

Psykologi

Bengt-Åke Armelius, Umeå universitet

300.000 kr

Dnr 90/80

Samordnad forskning kring behandlingshem för psykotiska patienter

Projektet bygger på ett tidigare projekt inriktat på metodutveckling och longitudinellt studium av inläggande psykiatriska patienter (Borderlineprojektet i Umeå). Syftet med föreliggande projekt är att samordna forskning kring 20 små behandlingshem med psykotiska- och borderline- patienter. Samordningen sker genom en gemensam tidsram på fem år och gemensamma metoder för diagnostik och datainsamling. Ett

syfte är att göra en utförlig diagnostisk beskrivning av de drygt 120 patienterna för att få en bra bild av deras problem och personlighetsstruktur. Ett annat syfte är att, med ett multidimensionellt perspektiv, beskriva förändringar av patientens symtom, sociala funktion, sjukvårdskonsumtion och personlighet. Den vård som bedrivs vid behandlingshemmen varierar från tonvikt på daglig träning till intensiv psykoterapi, vilket skapar underlag för jämförelser mellan olika behandlingssinnehall. Är t ex en psykoterapeutisk ideologi bättre än ett socialpedagogiskt synsätt? Har individualpsykoterapi någon ytterligare effekt utöver den miljöterapeutiska?

Gemensamt för alla är att personalens engagemang och kunskaper betraktas som en viktig ingrediens i behandlingen. I ett särskilt delprojekt studeras därför personalens upplevelser av sin arbetsmiljö, av sin relation till patienten och av vårdklimatet. Man undersöker också arbetstrivsel och risker för utbränning i denna emotionellt intensiva miljö.

Projektet kan få stor betydelse både för grundforskning i psykopatologi/psykoterapi och för utformning av lämpliga vårdformer. Det är av särskilt intresse att undersöka om små behandlingshem, som internationellt sett är unika för Sverige, kan utgöra ett bra alternativ för borderline- och schizofrenipatienter där man ofta saknar goda vårdmodeller.

Lars R. Bergman, Stockholms universitet

200.000 kr

Dnr 90/158

Problemflicka blir vuxen

Utveckling och prognos av pojars anpassningsproblem (t ex alkoholmissbruk, kriminalitet) har varit föremål för ett stort forskningsintresse. Sådana problem är mindre vanliga bland flickor och delvis av detta skäl har utvecklingen av flickors anpassningsproblem ägnats ett mindre intresse. Sammanfattningsvis finns en brist på forskning kring utvecklingen av flickors anpassningsproblem.

Mot bakgrund av ett interaktionistiskt forskningsparadigm och en personansats där fokus ligger på profiler och syndrom av anpassningsproblem snarare än på enskilda variabler studeras utvecklingen av flickors anpassningsproblem från barndomen till vuxen ålder. Det primära blir här den multivariata beskrivningen av anpassningsutvecklingen som underlag för en senare teoribildning som tar hänsyn till komplexiteten och samspelet i utvecklingsprocessen. Beskrivningen kommer att inkludera studiet av faktorer som uppvisar samband med en oväntat positivt eller negativt modifierad utveckling. Även vissa teoriorienterade frågeställningar kommer att vara av centralt intresse.

Ett projekt som skall klara av att belysa ovanstående problemställning måste vara omfattande och ges en longitudinell design som minst löper över ett tiotal år. Att starta ett sådant projekt från första början med planering, datainsamlingar osv skulle ställa sig mycket dyrbart. Emellertid står ett material som uppfyller dessa och andra villkor till förfogande för det planerade projektet från forskningsprogrammet Individuell utveckling och Miljö. För en representativ grupp på över 500 flickor från en mellansvensk stad finns en rikhaltig information om anpassningen från tioårsåldern till vuxen ålder med särskilt god täckning av tonårsperioden. Bl a självdeklarerade uppgifter, lärarskattningar och testdata ingår och informationen räcker både för att på ett ingående sätt beskriva utvecklingen och för att kunna tolka och nyansera resultatet med hjälp av en rik kringinformation.

Karin Tengvald, Tema H Linköpings universitet**250.000 kr**

Dnr 90/244

*Förändrad psykiatri?**- en studie av sektoriserad psykiatri i samarbete med socialtjänsten*

En konsekvens av utvecklingen av den sektoriserade psykiatrin som uppmärksammats mycket litet i forskningssammanhang är de mötespunkter och förhandlingssituationer som uppstår mellan olika människobehandlande organisationer när stöd och behandling för psykiatris patienter utvecklas i lokalsamhället utanför de stora institutionerna. När man flyttar problemgrupper ut i samhället uppstår nya villkor för det grundläggande omsorgsarbetet. Dels växer kraven på samordning och samarbete mellan olika människobehandlande organisationer, dels måste personalen arbeta på ett sätt som inte har några givna förebilder.

Dessa nya arenor för social/psykiatrisk omsorg ger inte heller vissa professioner någon automatisk dominans inom området.

Huvudfrågeställningar: 1) Hur ser de materiella och kulturella villkoren ut för samarbete mellan i första hand socialtjänst/hemtjänst och psykiatri i öppna vårdformer? 2) Håller ett nytt innehåll i omsorgsarbetet på att växa fram i öppnare vårdformer?

En nationell kartläggning av olika samarbetsformer och olika samarbetsprojekt planeras i form av en enkät riktad till olika delar av respektive organisation. Ett 30-tal intervjuer med nyckelpersoner skall ge kompletterande och fördjupad information. Huruvida ny kultur i det öppna omsorgsarbetet håller på att växa fram kräver ett par mer ingående fallstudier av konkreta vårdmiljöer där de olika organisationerna samverkar. Ett par svenska dagverksamheter med olika organisatoriska förutsättningar kommer att ingå. En jämförelse kommer att göras med motsvarande engelska verksamheter. Case-study metodik kommer att användas med deltagande observation som ett centralt inslag. Angreppssätt och metoder standardiseras så långt det är möjligt för att få jämförbara data både nationellt och internationellt. Ovan beskrivna frågeställningar har uppmärksammats nationellt av Socialstyrelsen (PM 1988:21) och av regeringen genom en nytillsatt utredning om den sektoriserade psykiatris konsekvenser (Kommittédirektiv 1989:22)

Stefan Hansen, Göteborgs universitet**400.000 kr**

Dnr 90/374

Emotionella beteendens neurobiologi: Biologiska mekanismer för socialt beteende och belöning

De hjärnfysiologiska mekanismer som ligger till grund för social attraktion och belöning står i centrum för föreliggande djurexperimentella projekt. Tre beteendemo- eller används: (a) nyfödda ungers affektiva bindning till sin mor, (b) de omsorger modern ger sina nyfödda ungar, och (c) sociosexuell attraktion mellan könen. De hjärnmekanismer som styr dessa tre sociala relationer, med speciell inriktning på de nervbanor som begagnar signalsubstanserna dopamin och kroppsegna opiater kommer att studeras. Dessutom avses att med mikrodialysteknik studera hur frisättningen av dessa hjärnsubstanser påverkas av dess typer av social kontakt. Därmed erhålles en bred bild av samspelet mellan socialt beteende och hjärnans kemi.

Gemensamt för de tre ovannämnda beteendena är att de alla inbegriper en belöningskomponent, som dels vidmakthåller den sociala relationen, dels tjänar som förstärkare i inlärningssammanhang. Projektet innefattar därför också separata studier av belöning och dess neurokemiska underlag, med syfte att kartlägga de hjärnmekanismer som medierar positiva emotioner. Eftersom djupgående anhedoni kännetecknar klinisk depression har dessa studier betydelse för den prekliniska depressionsforskningen.

Sociologi**Richard Swedberg, Stockholms universitet****50.000 kr**

Dnr 90/35 PL

EG (den Europeiska Gemenskapen) och arbetsmiljön: en sociologisk studie av EG, nationalstaten och arbetsmiljön

Huvudsyftet med detta projekt är att kartlägga och analysera EGs (den Europeiska Gemenskapens) beslut om arbetsmiljön från en sociologisk synvinkel. Med "arbetsmiljö" avses såväl arbetsmiljö i fysisk som i social bemärkelse. Den teoretiska ramen för projektet bygger på följande tre idéer: att man i detta fall måste ta i beaktande nationalstatens utveckling inom ramen för själva systemet av stater; att den konkreta utformningen av arbetsmiljön är resultatet av intressekonflikter mellan staten, arbetsgivare och arbetstagarer; samt att vad som (i EG) räknas som "ekonomisk dimension" eller "social dimension" är en social konstruktion, vilken alltid måste konstrueras historiskt. Först skall EGs tidiga period, från 50-talet till 80-talets senare hälft, analyseras. Därefter följer huvuddelen av projektet, vilket handlar om arbetsmiljöns utformning under förverkligandet av den skapade marknaden (1985-1992). Projektet innefattar även en analys av EGs inflytande på arbetsmiljön i andra länder än medlemsländer, särskilt då Sverige. Materialet består av primär- och sekundärmaterial, inklusive intervjuer. Projektet skall resultera i en bok på engelska om EG och arbetsmiljön.

Göran Therborn, Göteborgs universitet**500.000 kr**

Dnr 90/130

The sociology of Western Europe

Projektets syfte är att beskriva, förklara och teckna framtida utvecklingslinjer av Västeuropas samhällsstruktur, livsmönster och sociala rörelser omkring 1990. Yrkesstruktur, arbetsmarknadsförhållanden, köns- och generationsrelationer, levnadsnivåer, livsstilar, intresseorganisering och andra former av kollektivt handlande i alla västeuropeiska länder ska studeras systematiskt. Bland de övergripande forskningsfrågorna är: Finns det en specifikt (väst) europeisk typ av samhälle? Håller Västeuropas delar på att bli mer lika varandra? Hur betydelsefulla är statsgränserna i jämförelse med regionala skillnader och kulturella gränser? Vad har nationella och EG-institutionella strävanden till social styrning betytt?

Källor är data från europeiska dataarkiv, internationellt och nationellt producerad statistik, tillgänglig relevant annan forskning, samtida europeisk press och nyckelintervjuer.

Projektet ingår i ett större internationellt verk om Europas historia, redigerat av Maurice Aymard, Carlo Ginzburg m fl. Redaktörerna har bitt denna ansökans inlämnare att bidra med nämnda projekt till den första volymen.

Dess betydelse är först och främst att bidra till alleuropeisk självförståelse. Förutom på Einaudi i Torino kommer verket sannolikt mer eller mindre samtidigt på flera förlag och språk. Att en svensk blir ombedd att skriva Västeuropas sociologi torde ha viss betydelse för svensk samhällsvetenskap. Om samtida samhällsförhållanden finns knappast någon empirisk monografi av samma räckvidd, som den här avsedda, vilket antyder ett allmänt samhällsvetenskapligt intresse av att projektet kan genomföras som planerat.

Bengt Furåker, Umeå universitet**400.000 kr**

Dnr 90/135

*Arbetsmarknadspolitik och strukturomvandling.
En jämförande studie i Kanada och Sverige*

Projektet är en fristående del i en större svensk-kanadensisk undersökning som syftar till att studera arbetsmarknadspolitikens betydelse i samband med strukturförändringar i ekonomin. I undersökningen ställs olika teoretiska perspektiv mot varandra, i första hand ett neoklassiskt och ett institutionalistiskt perspektiv. Det förra antar att bara den fria marknadens osäkerhet och incitament kan motivera de arbetande att anpassa sig efter den ekonomiska utvecklingen, medan det senare förutsätter att strukturförändringar inom industrin kan ske på ett smidigare sätt om de arbetande får behålla sin anställningstrygghet. De grundläggande antagandena i dessa perspektiv ska prövas genom en studie i Kanada och Sverige av människors uppfattning och inställning vad gäller centrala arbetsmarknadsproblem - arbetslöshetens orsaker, teknisk förändring, behovet av rörlighet, arbetsmarknadspolitiska åtgärder och statens, företagets och fackföreningarnas roll i försöken att motverka arbetslöshet.

Urvalet ska avse dels arbetskraften som helhet, dels en grupp personer som särskilt drabbats av omstruktureringen på arbetsmarknaden. Datamaterialet ska insamlas genom tillägsfrågor till arbetskraftsundersökningarna i de båda länderna.

Robert Erikson, Stockholms universitet**600.000 kr**

Dnr 90/163

1991 års levnadsnivåundersökning

Ansökan avser en replikation av de tre tidigare levnadsnivåundersökningarna (LNU 1968, 1974 och 1981) år 1991 i syfte att uppdatera och fördjupa LNU:s databas. Därigenom skall man beskriva förändringar i välfärden och dess fördelning mellan år 1981 och 1991 samt analysera orsaker till såväl välfärdsutvecklingen i stort som existerande ojämlikheter mellan sociala klasser, regioner och mellan kvinnor och män. LNU:s unika panelansats, vilken innebär att ett stort antal personer intervjuats vid fyra tillfällen, möjliggör studier av levnadsnivåns förändring för enskilda individer och hushåll. Genom kompletterande registeruppgifter kan inkomst- och löneanalyser utföras för en stor del av livscykeln. En komplettering i form av livshistoriedata i LNU91 ökar möjligheterna att studera individuella livsförlopp. LNU:s breda ansats innebär att levnadsnivån kan analyseras på en mängd olika områden, t ex familj, utbildning, bostad, arbete, ekonomi, hälsa och politiska resurser, samt att sambandet mellan villkoren inom dessa områden kan studeras. Genom att inkludera data om arbetsställen skall samspelet mellan individ och struktur på den svenska marknaden analyseras.

Aleksandra Ålund, Umeå universitet**50.000 kr**

Dnr 90/334 PL

Invandrarungdomar och den synkretiska kulturen

Med utgångspunkt i etnisk och könsmässigt blandade ungdomsgrupper i förortsområden till Stockholm syftar projektet till att studera utvecklingen av nya överbyggande kulturella uttrycksformer i det samtida Sverige. Nya kreativa förhållningssätt och livsstilar tycks ligga till grund för framväxten av en konstruktiv "synkretisk kultur". Det vill säga en kultur som inte utvecklats utefter etniskt åtskilda linjer, utan till ett komplext och dynamiskt mönster av interetnisk integration och sammansmältning. Genom intervjuer med nyckelpersoner i samhälleligt ungdomsarbete kommer dessut-

om följande frågor att belysas: Hur vanliga är tväretniska gruppbyggnader? Från vilka etniska kategorier och socialgrupper kommer de? Vilken variation mellan olika gruppbyggnader finns det avseende könsammansättning?

Projektet skall leda fram mot en diskussion om tväretniska ungdomsgruppers betydelse för utveckling av etniska relationer i lokala miljöer och i samhället generellt. En viktig utgångspunkt är att framväxten av nya synkretiska livsstilar förebygger etniska konflikter och rasism. En alternativ kultursyn kan skapa grund för utveckling av nya typer av socialt arbete. Här avses exempelvis tväretniska gruppers betydelse för integration och socialisation av ungdomar bland nyare flyktinggrupper.

Datainsamlingen genomförs med hjälp av samtalsintervjuer samt deltagande observation, allt mot bakgrund av omfattande studier av relevanta svenska och utländska undersökningar. Ett kulturteoretiskt och ett internationellt komparativt perspektiv kommer att ligga till grund för vidareutveckling av frågeställningar kring ungdom, tradition, kultur och identitet.

Carl-Gunnar Janson, Stockholms universitet**300.000 kr**

Dnr 90/408

Avvikelseformer

Den undersökning för vilken anslag sökes, gäller graden av samband mellan olika former av avvikelse. Tre grundläggande problem analyseras: persistensen hos avvikelsernas former, deras generalitet och avvikelsernas egenskaper och tidigare levnad. Det övergripande syftet är att öka förståelsen av avvikelse, i första hand vad gäller avvägningen mellan formspecifika och formgenerella förklaringar, dvs i vad mån förklaringar måste vara specifika för en given (typ av) avvikelseform eller kan göras mer generella, så att de gäller alla eller breda kategorier av avvikelseformer.

Analyserna baseras empiriskt på Metropolitprojektets data.

I undersökningen ingår en diskussion av vissa begrepp, definitioner och avgränsningar inom problemområdet, liksom en översikt över tidigare empiriska resultat avseende avvikelserformers persistens och generalitet och avvikelsernas egenskaper och över försök att förklara dessa resultat.

De egna empiriska studierna skall omfatta skattningar dels av graden av persistens för olika avvikelserformer, dels av graden och mönstret av överlappning hos och korrelationer mellan de olika formerna, liksom beskrivningar av avvikelsernas sociala bakgrund, uppväxt och utveckling fram till tidig vuxenålder och avvikelsernas samband med dessa förhållanden. Slutligen skall de funna resultaten diskuteras från olika teoretiska perspektiv. Vissa resultat föreligger redan från Metropolitdata.

Undersökningen skall avrapporteras i Metropolitprojektets rapportserie och därefter så långt möjligt i internationella tidskrifter.

Antropologi**Alf Hornborg, Uppsala universitet****50.000 kr**

Dnr 90/393 PL

*Miljökamp och identitet på Cape Breton:
Civilisationskritikens sociala och existentiella villkor*

För några år sedan uppmärksammade media konflikten mellan det svenska storföretaget Stora Kopparberg och representanter för miljörelsen på Cape Breton, i den kanadensiska provinsen Nova Scotia. Med denna miljörelse som utgångspunkt avser projektet att belysa hur ett till synes enkelt budskap i själva verket är en diskurs

på flera nivåer som används av olika grupper i olika sociala syften. Miljöörelsens symboler och retorik används av marginaliserade grupper som reservatsindianer och småbrukare i avfolkningsbygder, men också av medelklasskarriärer inom journalistik och juridik, av politiker, och på senare tid allt oftare av rent kommersiella intressen. En del av skillnaderna mellan dessa olika varianter av miljöengagemang kan förstås utifrån polariseringen mellan "global" och "lokal" identitetskonstruktion. De förra är beredda att anamma en abstrakt, miljöbevakande funktion inom ramen för den västerländska civilisationen, medan de senare vill slå vakt om sin identitet, förankrad i en konkret lokalitet, gentemot ett hotfullt, yttre system. Utifrån ett längre fältarbete i ett av micmac-indianernas reservat vill projektet förtydliga de subtila, existentiella skillnaderna mellan dessa två former av samhällskritik. För att belysa hur "lokala" och "globala" perspektiv möts i vardaglig kommunikation avser fältarbetet att kartlägga såväl sociala interaktionsmönster som samspelet mellan kollektiva, kosmologiska grundantaganden och individuellt meningsskapande.

Djupintervjuer med olika kategorier av miljöengagerade förväntas visa på vilka sätt existentiella och sociala faktorer påverkar de individuella perspektiven på miljöproblematiken.

Statsvetenskap

Kent Asp, Göteborgs universitet

375.000 kr

Dnr 90/113

Medielogik - studier kring journalistik och politik

Forskningsprojektet Medielogik - studier kring journalistik och politik har två huvudsyften. Dels att analysera vad det är som styr mediernas nyhetsrapportering om politik och samhälle. Dels att studera hur nyhetsmediernas sätt att arbeta inverkar på den politiska beslutsprocessen. Det är mötet mellan nyhetsmediernas och politikens arbetslogik - och vilka konsekvenser denna konfrontation för med sig för demokratins sätt att fungera - som utgör projektets grundläggande problemställning.

Journalisterna antas vara påverkade av tre "styrfält": marknad, ideologi och det normsystem som omger arbetet. Det är i första hand arbetsnormerna som står i centrum för analys och empiriska studier. Medielogik är den sammanfattande beteckningen för detta tankemönster och denna arbetslogik. Den redaktionella arbetsprocessen studeras i huvudsak genom deltagande observation och djupintervjuer. Fyra olika nyhetsredaktioner inom press, radio och TV studeras.

Projektets övergripande frågeställning - mediernas och medielogikens inverkan på politiken - studeras i huvudsak genom fallstudier byggda på innehållsanalys av medieutbud och intervjuer med journalister och politiker. Frågeställningen gäller dels medielogikens direkta och kortsiktiga påverkan på det politiska spelet och de politiska besluten, dels dess långsiktiga påverkan genom att politiker och det politiska systemet anpassar sig till nyhetsmediernas arbetslogik.

Bo Bjurulf, Lunds universitet

350.000 kr

Dnr 90/125

Valvindar och stabilisatorer i ett europeiskt perspektiv

Projektet avser att analysera de stabilisatorer (stabiliserande faktorer) som har samband med valvindars utveckling och förändring. Man kan urskilja fem grundtyper av stabilisatorer: Strukturella, formella, strategiska, substantiella och ideologiska. Det är sannolikt inte möjligt att analysera alla dessa stabilisatorer i ett projekt. Detta projekt är en studie av de strukturella och formella stabilisatorerna i valsystem och väljarkår, men även de övriga beaktas. Analysen styrs vidare av ett jämförande perspektiv, men

tyngdpunkten läggs på utvecklingen i Sverige. I vilka avseenden är utvecklingen i Sverige jämförbar med utvecklingen i Europa? Vilka stabiliserande effekter har det svenska valsystemet jämfört med de europeiska?

I projektets första steg läggs grunden till analysen. Valvindarnas utveckling i storstäderna är huvudobjektet, eftersom storstäderna tycks gå före i importen av politiska värderingar, livsformer och kulturella attityder (se t ex SOU 1989:68). Analysen genomförs i fyra delar. I den första beskrivs valresultatets utveckling. I den andra delen kopplar man strukturdata om valdistrikten till valdata (1982-91). Den tredje delen är en parti och väljarundersökning (enkät och intervjuer) i samband med 1991 års val. Slutligen i en fjärde del (i samarbete med prof Sven Berg, Statistiska institutionen, LU) estimeras på statistisk väg övergångarna mellan partierna.

Projektets andra steg är att med dessa resultat som bas analysera det svenska valsystemets stabilitet (den formella stabilisatorn). Antalet utjämningsmandats "tillräcklighet" blir föremål för regionalt styrda riskanalyser i skilda utvecklingsscenarioer.

Vidare skall närmare analyseras det faktum att vallagen är utformad så att man kan hamna i situationer där de sista utjämningsmandaten inte kan delas ut.

Projektets tredje steg har en mer generell, komparativ karaktär. Aktuella problemställningar är effekterna av olika system av personval resp listval, dels på fördelningen av mandat mellan partierna, dels internt inom partierna. Även om objektet för vår analys är generella modeller över samspelet mellan de formella och strukturella stabilisatorerna så är problemen valda så att forskningen bör ha ett grundläggande samhällligt intresse t ex för debatten kring modifiering av det svenska valsystemet.

Magnus Isberg, Stockholms universitet

360.000 kr

Dnr 90/229

Riksdagens partigrupper

Huvudfrågeställningarna för denna undersökning är hur och varför riksdagens partigrupper har förändrats sedan sin tillkomst och vilka konsekvenserna har blivit av dessa förändringar. I undersökningen ställs organisationen av partigrupperna i centrum. Härmed avses deras inre struktur, de regler och övriga normer som styr deras verksamhet och de resurser som används. De regler och normer som främst skall uppmärksammas har att göra med partidisciplin, arbetsfördelning och karriärer inom grupperna samt med förhållandet till den externa partiorganisationen och, vid regeringsinnehav, till regeringen. Undersökningen kommer inte att begränsas till de formella strukturerna och normerna. Det skall också vara en strävan att belysa de informella normer och gruppbyggnader som den sociala interaktionen mellan ledamöterna kan ha gett upphov till.

I teoretiskt hänseende anknyter undersökningen till de studier som gjorts av institutionaliseringen av legislaturer och inomlegislative organisationer. En partigrupps institutionalisering kommer enligt undersökningen till uttryck i dess sammanhållning, komplexitet, formalisering och autonomi. Med hjälp av dessa begrepp skall jämförelser göras mellan partier vid olika tidpunkter. Avsikten är också att sätta in den svenska riksdagens partigrupper i ett komparativt perspektiv.

Karin Hadenius, Uppsala universitet

350.000 kr

Dnr 90/432

Svensk och amerikansk utbildningspolitik inför år 2000

Undersökningens syfte är att analysera svensk och amerikansk utbildningspolitik, hur man i Sverige respektive USA reagerar, i ord och handling, på det som beskrivs som

"skolans kris". Undersökningen skall besvara frågan om, och hur, man söker möta en ökad konkurrenssituation med förbättringar av utbildningssystemet. I USA har vi sett kraftiga reaktioner på "hotet" från Japan, i form av ökade krav på utbildningssystemet, uttryckta i politiska deklamationer och i förslag om förändringar i skolan, bl a höjda förkunskapskrav för inträde till college. Inriktningen kallas The Excellence Movement, och strävar efter att allmänt höja utbildningens kvalitet, att utbildningssystemet bättre skall ta tillvara vars och ens "human potential".

Undersökningen fyller behovet att karaktärisera de politiska riktlinjerna - grundsynen - på Sveriges utbildningsbehov för den närmaste framtiden. Svensk forskning om utbildningssektorn bedrivs främst av pedagoger och handlar till stor del om styrning och implementeringsfrågor. Den komparativa uppläggningsklargör Sveriges aktuella utbildningspolitiska "profil".

För Sveriges del studeras politiken gällande den senaste gymnasireformen, men också debatt och beslut om intilliggande utbildningar. I USA studeras tiden från rapporten A Nation at Risk (1983) och de omfattande följderna av den vid 80-talets mitt samt den nu pågående vågen av krav på höjd kvalitet i utbildningssystemet. Slutligen skall orsaker till skillnader mellan ländernas eventuellt olika utbildningspolitiska profiler undersökas. Tänkbara förklaringsfaktorer som, bland andra, skall prövas är ländernas nationella "etos", samt graden av korporatism på utbildningsområdet, möjligheten till inflytande för lärarorganisationer och andra intressenter.

Statistik

Göran Broström, Umeå universitet

150.000 kr

Dnr 90/28

Datorintensiva metoder och livsförloppsanalys

Teoretiska aspekter av livsförloppsanalys studeras med metoder, som kräver intensiv datorbearbetning: Matched data designs och andra metoder att reducera data, effektivitet och småsampelegenskaper hos Cox's regressionsmodell, Bayesianska metoder inom livsförloppsanalys, övergångsmodeller med stokastisk intensitet, interaktiv grafisk presentation och numeriska aspekter och programutveckling. De datorintensiva metoderna avser Monte Carlo simuleringar, interaktiv grafik och utveckling av programvara för beräkning av parameterskattningar med hjälp av numerisk derivering och integration.

Ulf Beijbom, Svenska Emigrantinstitutet

300.000 kr

Dnr 90/13

Svenskamerikansk "nationalbibliografi" gällande svenskt tryck i Amerika

Sedan minst ett tiotal år har möjligheterna att upprätta en modern svenskamerikansk bibliografi diskuterats på biblioteks- och universitetsnivå i Sverige och USA.

Det sedan 1966 verksamma Sv. Emigrantinstitutet har lagt ned mycket pengar och stor energi på att bygga upp ett specialbibliotek kring svensk emigration och svenskar utomlands. Denna samling på ca 25 000 nummer är den näst KB största samlingen i sitt slag i Sverige. Som forskningsbibliotek kring svensk emigration är det i Växjö unikt. Av naturliga skäl dubbleras KB:s samlingar delvis av Sv. Emigrantinstitutet. Å andra sidan har Sv. Emigrantinstitutet samlat omfattande serier av monografier, föreningsskrifter och personkrönikor som saknas på KB.

För att effektivt genomföra sin del av en svenskamerikansk bibliografi önskar Sv. Emigrantinstitutet snarast möjligt starta en ADB-baserad registrering av den svensk-språkiga delen av sitt amerikanytryck.

Ett viktigt sekundärt resultat av registreringen blir en bibliografi över Institutets innehav av svenskspråkigt tryck med amerikansk proveniens. En sådan skulle kunna tryckas i Institutets skriftserie som ett andra steg mot den slutliga svenskamerikanska bibliografin.

Tom Ericsson, Umeå universitet

300.000 kr

Dnr 90/29

Religion och social konflikt. Läsarna i övre Norrlands kustland 1800-1830

Projektet studerar den norrländska läsarrörelsen i början av 1800-talet. Modern historisk forskning har på senare år blivit alltmer uppmärksam på betydelsen av den folkliga religiositeten. Denna har inte bara betraktats utifrån religiösa aspekter, utan också från sin socialhistoriska roll.

Projektet utgörs av två delar, som sammanhänger intimt med varandra. För det första ett ideologiskt avsnitt (här avses idéer, attityder, normer och värderingar), där ett försök görs att blottlägga den profana människo- och samhällssyn som mer eller mindre öppet framträder i rörelsen och dess medlemmars programmatiska deklamationer och samhälleliga praxis. För det andra en socialhistorisk analys, där ett försök görs att bestämma läsarnas sociala position i bondesamhället, deras ålder, kön, släktskap och familjeställning - så långt det är möjligt - grad av anpassning eller missanpassning i lokalsamhället (uppgifter om läskunnighet, nattvardsgång, kriminalitet och allmän "vandel" står att finna i kyrkböckerna).

Genom att kombinera dessa två analysnivåer avser projektet att klargöra förhållandet mellan religion och samhällsomvandling, samt tillför ny kunskap om läsarrörelsens sociala struktur och roll i det norrländska bondesamhället.

Kim Salomon, Lunds universitet

315.000 kr

Dnr 90/68

Mot en ny politisk kultur - FNL-rörelsen i Sverige

Under de senaste decennierna har en ny typ av sociala rörelser satt sin prägel på det politiska livet i västvärlden och introducerat en ny politisk kultur. I Sverige fungerade Vietnamdebatten som inkörsport för dessa nya tendenser, och FNL-rörelsen förefaller att ha haft en ledande roll. Huvudsyftet med det planerade projektet är att förklara FNL-rörelsens framväxt och utveckling samt att diskutera dess mål, metoder och

betydelse. Genom att fokusera på FNL-rörelsen blir det samtidigt möjligt att belysa 60-talets och 70-talets politiska och ideologiska förändringsprocess. En central utgångspunkt för projektet är således en problematik som förtydligats i vår egen samtid, och som förväntas kunna vara av betydelse för förståelsen av denna samtid.

Undersökningens teoretiska ram identifieras med utgångspunkt från en rad begrepp, som uppmärksammas inom den internationella forskningen, exempelvis "postmaterialistiska värderingar" och "sociala rörelser". Denna ram gör det möjligt att rikta sökarljuset på de generella dragen i utvecklingen, vilket också underlättar en jämförelse med motsvarande rörelser i andra länder. I Sverige är 60-talets och 70-talets samhälleliga förändringsprocess liksom FNL-rörelsen ett förbisett forskningsområde. De få artiklar som skrivits om FNL-rörelsen saknar dessutom teoretisk förankring.

Ann-Sofie Ohlander, Uppsala universitet

50.000 kr

Dnr 90/90 PL

Ett nytt föräldraskap? En undersökning av 1973 års föräldraförsäkring med tonvikt på förhållandet mellan far och barn

Projektets syfte är att göra en kartläggning och analys av förändringar i den offentliga synen på förhållandet mellan barn och föräldrar under de tre senaste decennierna. Den främsta utgångspunkten är 1973 års föräldraförsäkring, dess utformning, dess bakgrund och de förändringar som gjorts i den och i angränsande lagstiftning fram till ett nuläge. Jag avser att framför allt koncentrera mig på förändringar i den offentliga synen på förhållandet mellan barn och far, dess innebörd och de motiveringar man ger för att införa en föräldraförsäkring med i princip lika rättigheter och skyldigheter för båda föräldrarna. Det sökta anslaget är avsett att användas för planering av undersökningen.

Francisco Lacerda, Stockholms universitet

450.000 kr

Dnr 90/150

Ontogenetisk studie av barnets talperception

Projektet skall med experimentella metoder följa hur barnets perceptuella och motorisk-akustiska beteende utvecklas och interagerar under det första levnadsåret.

Data skall insamlas för att vidga det empiriska underlaget för ett ställningstagande för eller emot endera av två konkurrerande hypoteser:

(a) Barnets perceptuella ontogenes baseras på en tidig funktionsspecialisering för tal, respektive: (b) Barnets perceptuella ontogenes är ett resultat av funktionell utveckling av allmängiltiga auditiva mekanismer.

Projektet blir det första av sitt slag i Sverige. Det skall ge hittills unika jämförbara, longitudinella data från ett stort antal barn (ca 40 barn som kommer att studeras under 20 undersökningstillfällen per barn).

Sekvenser av utvalda talljud presenteras för barnet. Barnets diskrimination av dessa ljud erhålles genom en specialutvecklad version av två undersökningsmetoder: "nappsugningsfrekvens" (barn under ca 4 månader) och "audiometri med titllåda" (barn 4 till 12 månader).

I anslutning till perceptionstesten görs ljudinspelningar av mor/barn interaktion i ett antal standardiserade situationer.

Fonetisk analys av barnets yttranden och nedteckningen av moderns yttranden kommer att utföras och ligga till grund för nya stimuli vid nästa experimentstillfälle.

Projektets utveckling av automatiserade undersökningsmetoder och datainsamling har praktisk relevans inom barnaudiologi och pediatri.

Lars Ragvald, Lunds universitet

300.000 kr

Dnr 90/193

Kinesisk-svensk ordbok och databas

Projektet, som inleddes hösten 1989, skall våren 1992 resultera i en kinesisk-svensk ordbok över den moderna kinesiskans allmänna ordförråd och viktigaste facktermer samt en omfattande och flexibel databas. Arbetet utgår från en ej publicerad kinesisk-svensk grundordbok av Tor Ulving i Göteborg. Därutöver baseras arbetet, såväl vad gäller lingvistiska principer som ordförrådets omfattning, på en rad befintliga ordböcker (kinesisk-kinesiska såväl som tvåspråkiga) samt på lexikografisk speciallitteratur. Projektet innebär forskning såväl rörande frågor av allmän lexikografisk natur som mera specifikt rörande den kinesiska ords-katten. Särskild uppmärksamhet ägnas frågor förknippade med lexika databehandling. I projektet samarbetar sinologer och dataspecialister från Lund, Göteborg och Stockholm. Databasen kommer att vara av stort värde för forskning om olika aspekter av kinesisk morfologi, fonologi och dialektologi. Ordboken kommer att bli ett viktigt hjälpmedel bl a i undervisningen i kinesiska i Sverige.

Gisela Håkansson, Lunds universitet

300.000 kr

Dnr 90/211

Språkutveckling under avvikande villkor

Projektets syfte är att jämföra språkutvecklingen för barn med olika inlärningsbetingelser. För detta ändamål kommer data att samlas in från 10 barn som lär sig svenska som första språk (L1), tio barn som lär sig svenska som andra språk (L2) samt från 10 barn med specifik språkstörning (LD). Studien är longitudinell och barnen kommer att spelas in vid flera tillfällen. För att få en så bred bild som möjligt av barnens produktion, kommer datainsamlingen att inkludera flera olika kontexter.

Av särskilt intresse är att studera utvecklingen av sådana språkspecifika strukturer som i andra språk visat sig ha samma utvecklingsgång vid L1- och L2-inläring. Man vill i projektet också utvärdera hur utvecklingen hos barn förhåller sig till L1 och L2 barn. Analyserna kommer att resultera i en form av nivåbeskrivning för L1 barn. Denna beskrivning kan sedan ligga till grund för jämförelser med L2 och LD barn. Resultaten förväntas ha stor praktisk betydelse för diagnostik och behandling av barn med specifik språkstörning och i undervisning av svenska som andraspråk.

Inger Ahlgren, Stockholms universitet

500.000 kr

Dnr 90/293

Datorbaserat lexikon för det svenska teckenspråket

De övergripande målen för ett datorbaserat lexikon för svenska teckenspråket är - att fylla det akuta behovet av lexikaliska hjälpmedel för döva och hörande användare och inlärare av teckenspråk;

- att utgöra en samlad förteckning över det svenska teckenspråkets symboler, dvs ett grundläggande standardlexikon;

- att tjäna som verktyg för fortsatt och fördjupad forskning om svenska teckenspråket. Projektets syfte

är att lägga grunden till en systematisk inventering av tecknen i det svenska teckenspråket och etablera procedurer för lagring och återvinning av tecknen i databasen.

Genomförande

- ta fram riktlinjer för insamlingen av tecken

- vidareutveckla databasstrukturen och procedurer kring den
- fastställa symboler och konventioner för teckentranskriptionen där den nuvarande är otillräcklig
- lösa en rad lexigrafiska-grammatiska problem såsom avgöra vad som är uttalsvarianter, grundform, uppslagsform; identifiera och klassificera morfologiskt betingade varianter, påbörja beskrivning av morfologiska processer; ordklassbestämning.
- försöksutgivning av en begränsad mängd tecken från några semantiska fält.

Göran Sörbom, Uppsala universitet

200.000 kr

Dnr 90/366

En ny tolkning av den grekiska konstrevolutionen

Den tidig-klassiska konsten i Grekland framträder med ett nytt sätt att framställa människor och andra levande varelser, som skiljer den grekiska konsten från allt vad som tidigare gjorts. Konstvetenskapare har sedan länge känt till och varit överens om hur denna metamorfos från för-grekiskt till grekiskt bildskapande skedde. Däremot har man haft svårare att enas om vilka drivkrafter bakom och vilka förutsättningar för förändring som förelagat.

Det här föreslagna projektet lanserar ett nytt synsätt på den grekiska konstrevolutionen. Utgångspunkt är en passage i Xenofons Memorabilier (3.10) i vilken Xenofon berättar om några samtal Sokrates haft med en målare och skulptör. Kontexten pekar på, att Sokrates diskuterar några väsentliga drag i dessa bildmakares verksamheter. Det nya som tillkommit i skulptur och måleri är ambitionen att i bild gestalta själsliga processer och karaktärer.

Projektet syftar till att följa den ledtråd Xenofons text ger och undersöka hur denna infallsvinkel får oss att se, förstå och tolka den klassiska grekiska konsten med andra ögon och begrepp än vad konstvetenskapen hitintills gjort. Detta nya synsätt får också följdverkningar på våra beskrivningar och tolkningar av egenarten hos senantikens, medeltidens och renessansens bildvärldar.

Kjell Östberg, Stockholms universitet

320.000 kr

Dnr 90/399

Socialdemokrati, kommunalpolitik och samhällelig integrering 1910-1930

Projektet har till syfte att undersöka vilken roll det politiska agerandet på kommunal nivå spelade för socialdemokratiens samhälleliga integrering 1910-1930. På en strukturell nivå undersöks de politiska institutionernas betydelse för partiets utveckling, effekterna av vänstersamverkan med liberalerna och de flerklassbaserade folkrörelserna och vilken roll kommunalpolitiken spelade för partiets organisation och verksamhetsformer. Av särskilt intresse är effekterna av det demokratiska genombrottet med socialdemokratiens ökade inflytande och kvinnornas inträde i politiken.

Vidare undersöks den sociala och samhälleliga integreringen, bl a genom uppkomsten av ett skikt lokala kommunalpolitiker och dessas betydelse och karriärvägar.

Relationerna mellan den kommunalpolitiska nivån och utvecklingen på den centrala politiskt/parlamentariska betonas. Dessa rymmer också den inneboende konflikten mellan kommunal och statlig kompetens, livligt diskuterad inom partiet och av särskilt intresse då ledande kommunalpolitiker i stor utsträckning haft rikspolitiskt inflytande.

I en kvantitativ, rikstäckande kartläggning skall vissa huvuddrag i socialdemokratiens växande kommunalpolitiska inflytande fångas. Tyngdpunkten ligger emellertid på en

jämförande undersökning av ett antal kommuner (i huvudsak städer).

Projektet vill söka fylla en lucka som uppstått genom att kommunalpolitik oftast utelämnas i forskning kring socialdemokratin vid denna tid och genom att kommunalpolitisk forskning i regel är monografisk. Projektet vill också vara ett bidrag till diskussionen om de politiska institutionernas roll i samhällsutvecklingen.

Maria Nikolajeva, Stockholms universitet

275.000 kr

Dnr 90/431

Svensk sekelskiftslitteratur i Ryssland

Projektet är en undersökning av den svenska sekelskiftslitteraturens mottagande i Ryssland, dvs översättning, kritik och forskning. Det är ett pionjärbete, eftersom det bortsett från några svenska och ryska uppsatser om enskilda författares öde inte finns någon forskning om denna period då svensk litteratur gjorde sig bemärkt i Ryssland. Efter 1917 skedde det en total omvärdering, och dagens sovjetiska bild av svensk sekelskiftslitteratur är ensidig och förvrängd.

Projektet innefattar litteratursociologiska studier, översättning, analyser, granskning av kritik och forskning, inklusive en omfattande jämförelse med motsvarande svensk forskning, samt kulturtypologiska studier. Syftet är att kartlägga hela den svenska litteraturen under denna period, både de stora författarna, som Strindberg eller Selma Lagerlöf, och de mindre kända, och dessutom undersöka villkoren för den svenska litteraturens framgång i Ryssland. En sådan blick utifrån kan även fördjupa vår uppfattning om det svenska sekelskiftet.

Dag Nordmark, Umeå universitet

180.000 kr

Dnr 90/447

I periferin. Svensk ambulerande landsortsteater under 1800-talet

Projektet syftar till att beskriva den svenska ambulerande landsortsteatern under dess mest livskraftiga epok, ca 1800-1885. Studien utgår från de resande teatersällskapen, deras organisationsformer, arbetsvillkor och konstnärliga ambitioner men riktar även uppmärksamheten mot landsortsteaterns publik. Analyser av dess sociala sammansättning liksom opinioner och kulturella traditioner på olika orter i landet kan bl a förklara turnésällskapens repertoarpolitik och resrutten liksom landsortsteaterns allmänna strukturomvandling under 1800-talet.

Landsortsteatern hade uppenbarligen sitt viktigaste stöd i den expanderande medelklassen och kan med fördel studeras i förhållande till de nya offentlighetsformer som medelklassen utbildade. Med turnésällskapen spreds nya idéer och mentaliteter snabbt över landet. Teaterhusen blev viktiga fora för en politisk och moralisk debatt, platser där klassen organiserades och ett nytt människoideal tog form.

Landsortsteatern har i mer än ett avseende ansetts vara en perifer företeelse. Undersökningen vill ifrågasätta denna bedömning och även använda begreppsparet centrum - periferi som instrument i analysen av turnéteaterns utveckling. Relationen mellan dessa poler har skiftat kraftigt från tid till tid. Den övergripande tendensen tycks dock vara att landsortsteatern gradvis tvingats ge upp sin relativa självständighet och blivit allt mer beroende av maktförhållandena i storstädernas teaterliv. Även i detta avseende kan ökad kunskap om landsortsteaterns historia bidra till en större förståelse av allmänna nationella kulturmönster.

Bo Nilsson, Lunds universitet**300.000 kr**

Dnr 90/1

Benskörhet och frakturer i en sydsvensk befolkning. Orsaker och effekter

Syfte. Att försöka hejda den våldsamma ökningen av sådana frakturer som orsakas av benskörhet - främst höftfrakturerna.

Betydelse. Spikning av höftfrakturer har blivit ett av de vanligaste kirurgiska ingreppen i Sverige. Höftfrakturer och andra skörhetsfrakturer orsakar ofta svår invaliditet hos gamla. Enbart den ortopediska vården kostar årligen 600.000.000. Därtill kommer de kostnader som följer rehabilitering och ökat hjälpbehov. Dessa frakturer har hittills ökat dubbelt så snabbt som åldersförskjutningen kan förklara och utgör p g a resursförbrukning ett hot mot framtidens hälsovårdsmål.

Utförande. Med utgångspunkt från de speciella förhållanden som kännetecknar sjukvården i Malmö, och som ej kan reproduceras på annat håll, vill vi påvisa faktorer som leder till dessa frakturer. Med hjälp av fraktrepidemiologi, mätning av skelettmassa och funktionsmätningar, vill man isolera de riskgrupper för vilka förebyggande åtgärder är önskvärda och, lika viktigt, sortera bort dem som ej är i farozonen.

Skelettmätningar har särskilt goda förutsättningar i Malmö där data finns sedan 60-talet. All förebyggande medikamentell intervention - flera metoder finns tillgängliga - har biverkningar och måste därför med nödvändighet begränsas till riskgrupper.

Claes Norring, Uppsala universitet**275.000 kr**

Dnr 90/136

Långtidsuppföljning av patienter med Anorexia nervosa/Bulimia nervosa m a p faktorer av betydelse för förlopp och prognos

I Sverige finns idag mer än 15.000 kvinnor som lider av Anorexia/bulimia nervosa. Majoriteten av dessa får inte adekvat vård. Detta beror, förutom av bristande resurser, framför allt på att kunskaper kring faktorer av betydelse för behandlingssuppläggning och utfall är otillräckliga för rationella behandlingsval. I ett tidigare RJ-stött projekt har en patientgrupp följts upp under tre år. Resultaten kan dock p g a kort uppföljningstid, inte ges avgörande betydelse. Avsikten är därför att göra en 6-årsuppföljning av denna patientgrupp. Prospektiva uppföljningsstudier över sådana tidsintervall är mycket efterfrågade i den internationella forskningspressen. Huvudsyftet är att studera betydelsen av personlighetsfungerande symptom och demografiska variabler för utfall efter 4,5 och 6 år. Andra frågor som kommer att studeras är t ex sambandet mellan tillfrisknande och personlighetsförändring, samt mellan specifika personlighetsaspekter och utfall. Data insamlas via intervjuer och självskattningsformulär.

Projektet syftar till att ge kunskaper som kan leda till en rationellare användning av de begränsade behandlingsresurserna för dessa patienter, samt en utökning av våra kunskaper om de processer och faktorer som ligger bakom sjukdomsförlopp och utfall.

Bo K Siesjö, Lunds universitet**250.000 kr**

Dnr 90/195

Experimentella studier över akuta hjärnskador vid stroke, andra cerebrovaskulära sjukdomar och insulinöverdosering: orsaksmekanismer och behandlingsprinciper

Projektets bakgrund är det för individen, sjukvården och samhället svåra problem som utgörs av akuta hjärnskador orsakade av stroke och andra cerebrovaskulära sjukdomar (ledande till syrgasbrist) samt insulinöverdosering hos diabetiker (som ger glukos-

brist). Den experimentella forskningen över hjärnskadornas orsaker är nu i ett mycket dynamiskt skede, och effektiva behandlingsprinciper är i sikte. Det skisserade projektet syftar till att bättre definiera de cellulära och molekylära orsakerna till skador på nerv- och stödjeceller vid dessa tillstånd, framför allt de mekanismer som utlöses av en förlust av cellens kalcium- och pH-reglering, och att därigenom bidra till en klinisk behandling som lindrar eller förhindrar skadorna. Projektet bygger på avancerade nyutvecklade tekniker för studier av kalcium- och pH-balans i cellkulturer och intakt hjärna, som utsätts för syrgas- eller glukosbrist, och engagerar en multidisciplinär forskargrupp med ett brett internationellt kontaktnät. Projektets betydelse framgår av att stroke utgör den tredje vanligaste dödsorsaken, att hjärtstillestånd, kranskärlsoperationer och skallskador bidrar med ytterligare fall av måttlig eller grav funktionsnedsättning i hjärnan, och att många diabetiker pga insulinöverdosering riskerar att utveckla hjärnskador. Eftersom projektet är inriktat på basala mekanismer för cellskada och celldöd kan det även ha betydelse för förståelsen av hjärnskador vid epilepsi och vid degenerativa sjukdomar av typen Alzheimers sjukdom.

Ingemar Kjellmer, Göteborgs universitet**250.000 kr**

Dnr 90/239

Tillväxthämning under fosterlivet - en multidisciplinär undersökning av en hälsofara med långtidskonsekvenser

Syfte: Att kartlägga sambandet mellan placentagenomblödning, transport av glukos och aminosyror över placentamembranet och tillväxthämning hos fostret (IUGR) i djurmodeller. Att studera transportkapaciteten hos human placenta från IUGR graviditeter. Att undersöka varför IUGR medför ökad risk för hjärnskador vid asfyxi samt att samla ett kliniskt material av tillväxthämmade foster - nyfödda, där varje enskild individ karakteriseras hemodynamiskt antenatalt, neurofysiologiskt och beteendemässigt postnatalt samt neurologiskt och utvecklingsmässigt upp till tre års ålder.

Betydelse: IUGR är ett viktigt hälsoproblem eftersom den perinatale dödligheten är 10 ggr ökad liksom risken för neurologiska och utvecklingshandikapp. Projektet syftar både till att förbättra teoretisk kunskap om mekanismer och praktiskt-kliniskt omhändertagande av graviditet, förlossning och nyföddhetsperiod.

Genomförande: Placentafunktionerna undersöks på marsvin med introducerad IUGR (mikrosfärer, substratanaloger). Cerebral tolerans hos IUGR-foster och nyfödda undersöks med stimulerande EEG-svar under standardasfyxi hos rätta och marsvin. Monoaminoomsättningen i hjärnan kartläggs. Metoderna fungerar redan på lab. Transportfunktionen hos human placenta studeras här och i Kalifornien - samarbete etablerat. Det kliniska materialet väljs ut med fungerande scoring system. Barnen undersöks med stimulerande EEG-svar. Fortsatt metodutveckling sker i samband med Institutionen för tillämpad elektronik, Chalmers Tekniska Högskola. Organisation för långtidsuppföljning av barnen finns redan liksom metodik för utvecklingsbedömning.

Per-Anders Rydelius, Karolinska institutet**250.000 kr**

Dnr 90/249

Barns utveckling och hälsa med speciell hänsyn till hemmiljön.

Syftet är att med en longitudinell prospektiv metod följa barns utveckling och hälsa med början vid graviditetsstarten för att därigenom pröva en hypotes om asocialitetsutveckling och dess ev relation till hemmiljön. Förutom huvudhypotesen finns också delprojekt där metodutveckling och/eller särskilda frågeställningar belyses. Hit hör bl a frågor om metoder inom barnhälsovården, om den kliniska relevansen för testinstrument som Griffith's småbarnsskalor, om likheter och skillnader i utveckling och

mognad mellan pojkar/flickor och inom könen, om fördjupade kunskaper om utvecklingen av barnpsykiatrisk psykopatologi enl DSM-III (-r), om prospektiva beskrivningar av barn, som vid 6-årsåldern uppfattas ha MBD, om barn till missbrukande mödrar, om barnolycksfall och om barn som får skolsvårigheter trots normalbegrävnings.

Betydelse: Projektet är unikt genom dess prospektiva karaktär och den konsekventa insamlingen av data om pediatrika, barnpsykiatriska, psykologiska, pedagogiska och sociala data om barnen, deras föräldrar och miljö. Genom att ökade kunskaper härigenom erhålles om normalutvecklingen och utvecklingsavvikelser hos barn kan förebyggande arbetssätt inom barnhälsovården tillskapas och asocialitetsutvecklingen kanske kunna komma att påverkas.

Genomförande: Projektet påbörjades 1980 med datainsamling om 532 blivande mödrar och deras väntade barn. Ultraljudsmätningar under graviditeten, information från förlösningen från barnhälsovården fram till 7-årsåldern föreligger. Fortlöpande information om miljön, psykologbedömning samt screening för barnpsykiatrisk psykopatologi föreligger från hembesök då barnen var 1 resp 4 år gamla. Särskild MBD-screening är gjorda för en delpopulation vid 6,5 års ålder.

Robert Olin, Karolinska institutet

150.000 kr

Dnr 90/264

*Sexualitet och narkotikamissbruk - under pågående HIV-epidemi.
Ett tvärvetenskapligt projekt*

HIV började spridas bland Stockholms intravenösa narkotikamissbrukare omkring 1983. Den mindre gruppen heroinmissbrukare drabbades först och i snabb takt. Den dominerande gruppen amfetaminmissbrukare drabbades något senare och smittspridningen har här gått långsammare. Under de senaste tre åren har dock de flesta nysmittade narkomaner varit amfetaminmissbrukare. Den snabba smittspridningen initialt har sannolikt huvudsakligen skett via infekterade injektionsverktyg, men i takt med att injektionsmissbrukarna modifierat sitt injektionsbeteende har denna smittväg troligen minskat i betydelse. Mot denna bakgrund, och med tanke på att amfetamin av missbrukarna ofta används i sexualstimulerande syfte, framstår det som viktigt att närmare belysa injektionsmissbrukarnas sexualbeteende.

Syftet med detta projekt är att belysa risken för sexuell HIV-smittspridning bland injektionsmissbrukarna och från dessa ut till den allmänna befolkningen.

Den planerade undersökningen kommer att omfatta både HIV-negativa och HIV-positiva missbrukare av såväl amfetamin som heroin, vilka passerar Kronobergshäket.

Via en strukturerad intervju kommer det sexuella beteendet bland missbrukarna att undersökas med avseende på

- frekvens av sexuell aktivitet
- antal partner
- typ av partner. Partner utan eget injektionsmissbruk kommer att ägnas särskild uppmärksamhet.
- sexuell teknik, samlagsduration
- sexuellt smittskyddstänkande, kondom användning
- skillnad i sexualbeteende under drogpåverkan

Sexualbeteendet bland injektionsmissbrukarna är dåligt känt men har nu fått stor aktualitet p g a HIV-epidemin. För att kunna utforma en realistisk smittskyddsstrategi krävs det ökad kunskap om injektionsmissbrukarnas sexualvanor, som förhoppningsvis denna studie skall kunna bidra till.

Stefan Alexson, Stockholms universitet

125.000 kr

Dnr 90/313

Peroxisomers struktur, syntes och funktion ur biologiska och medicinska aspekter
Projektet syftar till att öka kunskapen om den cellära kompartmentaliseringen och regleringen av fettmetabolismen, samt biogenesen av de organeller som är delaktiga i fettsyrametabolismen (mitokondrier, peroxisomer endoplasmatiska nätverket samt cytosolen). Det mitokondriella β -oxidationssystemet har studerats under många år och är väl karaktäriserat. Upptäckten av ett β -oxidationssystem i leverperoxisomer har gett upphov till nya frågor angående förekomsten av två mekanistiskt mycket likartade, men på proteinnivå helt olika, β -oxidationssystem lokaliserade i två olika cellulära kompartment. Man avser att försöka klargöra funktionen hos framför allt den peroxisomala fettsyrametabolismen genom att bl a studera vilka av de olika reaktionerna i metabolismen av prostaglandiner samt "vanliga" fettsyror som sker i peroxisomer.

Acyl-CoA-hydrolas (en grupp enzymer som finns i flera olika cellulära kompartment) förefaller att ha en mycket stor betydelse för den cellulära fettsyrametabolismen genom att troligen ha viktiga regulatoriska effekter på aktivering och transport av fettsyror samt reglering av oxidationen. De fysiologiska funktionerna hos dessa enzymer studeras genom att rena acyl-CoA-hydrolaser med olika cellulär lokalisering, studera dem med avseende på struktur, katalytisk aktivitet (bl a substartspecifitet, reglering etc) och reglering av syntes och nedbrytning. Dessa acyl-CoA-hydrolaser (tillsammans med andra organellspecifika proteiner) används till att studera syntes, transport, upptag, eventuell modifiering samt nedbrytning, i samband med organellbiogenes.

En annan aspekt av fettsyrametabolismen är projektets, såväl som andras resultat, att peroxisomer innehåller enzymer för desaturering och elongering av fettsyror. Detta öppnar nya intressanta möjligheter att studera den intracellulära membranlipidsyntesen.

Peroxisomernas roll i fettmetabolismen är uppenbar när man studerar effekterna av peroxisomala defekter (Zellwegers syndrom och andra peroxisomala bristsjukdomar). Från cellodlingar med fibroblaster från Zellwegerpatienter och genom att studera peroxisomfunktionen och differentiering av odlade nervceller kan man förvänta sig mycket värdefull information dels om peroxisomal biogenes/funktion och dels effekter av peroxisomala bristsjukdomar.

Ovanstående frågeställningar studeras med hjälp av biokemiska, proteinkemiska, ultrastrukturella, immunologiska samt molekylärbiologiska metodiker.

Försöksdjursnämnden, MFR

50.000 kr

Dnr 90/376

Videoproduktion om försöksdjursfrågor

Medicinska forskningsrådet har en försöksdjursnämnd (MFF), som har till uppgift att följa utvecklingen inom försöksdjursområdet, inkl hälso- och lokalfrågor, alternativa metoder och utbildningen.

I och med att Sverige fick en ny djurskyddslagstiftning, som bl a innehåller direktiv till de nya djurförsöksetiska nämnderna att "Nämnden skall avstyrka att djur används för vetenskapliga ändamål om det inte kan anses angeläget från allmän synpunkt", kan man anta att detta leder till (och i viss mån har redan lett till) svårigheter för många grundforskningsprojekt. Vidare ifrågasätts i samhället allt oftare nödvändigheten av att utföra djurförsök i samband med framställning av läkemedel för humant bruk.

Det upplevs i MFF att behovet av ökad upplysning till allmänheten angående djurförsöksfrågor är mycket påtagligt.

Elisabeth Hansson, Göteborgs universitet**200.000 kr**

Dnr 90/426

Astrocyter som modulatorer i centrala nervsystemet - studier av receptorsystem, upptags carriers samt interaktioner med anti epilepsiläkemedlet natriumvalproat

Hjärnan består av flera miljarder nervceller eller s k neuron, som med sina långa utskott leder elektriska impulser. Ungefär hälften av hjärnans celler utgörs av olika typer av gliaceller, där astrocyterna är de mest rikligt förekommande. Från att ha betraktats som "stödjande" för nervcellerna, har astrocyterna visats nödvändiga för nervsystemets normala funktioner, bl a genom att de kan reglera joninnehållet runt neuronerna. Astrocyterna har receptoruppsättningar och upptags carriers för ett flertal neurotransmittorer och cellerna tycks var specialiserade i olika hjärnområden. Sena data talar för att astrocyterna kan påverka neuronens excitabilitet och de kan därmed vara av betydelse vid uppkomst av retningsstillstånd såsom epilepsi. Man har påvisat ett aktivt upptag av anti epilepsiläkemedlet valproat i astroglia celler i kultur från hjärnbarken. Det har vidare visat sig, att detta upptag kan regleras av α_1 - 5 -HT $_2$ - och glutamatreceptorerna, framför allt quisqualat receptor, alla med inositol fosfat (IP $_3$) som second messenger.

Avsikt: På astroglia celler i primärkultur från cerebrala cortex och hippocampus:

1. kartlägga receptoruppsättningar, second messengersystem samt interaktioner mellan olika receptorer/second messengers och upptags carriers för neurotransmittorer,
2. studera relation mellan valproat och IP systemet samt
3. med mikrospektrofluorimeter följa snabba förändringar av Na $^+$, K $^+$ och Ca $^{2+}$ i enskilda celler efter kort- och långtidsinkubering i valproat.

Betydelse: Kartläggning av astrogliala receptoruppsättningar, second messengersystem och reglering av cellulära processer kan leda till kunskap om astroglia cellernas funktioner och möjlighet till kommunikation med neuron. Farmakologisk påverkan av specifika biokemiska system i astrocyterna och därmed sekundär modulering av neuronaktiviteten framstår som en mycket intressant möjlighet att behandla funktionsstörningar i nervsystemet.

Ulfur Arnason, Lunds universitet**200.000 kr**

Dnr 90/27

Genetisk karaktärisering av de hotade sälpopulationerna i svenska vatten

I svenska vatten finns tre sälarter, gråsäl, knubbsäl och vikare. De stora bestånd som fanns en bra bit in på detta århundrade är nu starkt decimerade p g a mänsklig inverkan i form av miljöförorening, störning (båttrafik, fritids och kommersiell), jakt, kvävning i fiskegarn. Projektet syftar till att undersöka dessa bestånd för att kunna bestämma deras genetiska karaktäristika. Sådan dokumentation är viktig för att fastställa släktskapsförhållandena mellan vikare och gråsäl i Östersjön och deras Atlantiska släktingar. Den är icke mindre viktig för att förbättra sälstammarnas möjligheter till överlevnad genom att utröna om det finns urskiljbara delpopulationer som kan ha olika tolerans för miljögifter. Utöver detta kommer studierna att ge information om beståndens genetiska egenskaper om det skulle bli nödvändigt att restaurera bestånden medelst inplantering.

Karaktäriseringen kommer att grundas på analys av den DNA-molekyl som finns utanför cellkärnan i mitokondrierna. Med modern analysteknik är molekylens storlek hanterlig. Denna molekyl förändras betydligt snabbare än de gener som finns i cellkärnan. Detta ger maximala möjligheter att särskilja populationer som varit åtskilda under relativt kort tidsrymd.

Reinhold Schuch,**Manne Siegbahninstitutet för fysik (MSI)****300.000 kr**

Dnr 90/40

Utveckling av en ny precisionsmetod för mätningar av atomära massor med högt laddade joner i en Penningfälla

Projektet syftar till utvecklingen av en så kallad Penningjonfälla ansluten till jonkällan CRYISIS vid MSI:s CRYRING-facilitet. Penningjonfällan som har axiell symmetri består av ett sofistikerat elektrodsystem med hyperboliska ytor, som erbjuder en volym av några kubikcentimeter i vilket utifrån införda joner kan instängas under långa observationstider vid mycket låga temperaturer. Innestängningen åstadkommes dels av ett axiellt magnetfält som genereras av en supraledande spole, cirka 1 m lång, dels av så kallade endcaps med hyperboliska ytor anslutna till spänningar som hindrar jonerna att lämna fällan i axiell led. (Jfr 1989 års nobelpris i fysik.) Ett samarbetsprojekt har inletts med universitetet i Mainz. Detta syftar till en integration av där verksamma tyska grupper erfarenhet av jonfällor och MSI:s kompetens inom tekniken att avlägsna elektroner från atomer på ett kontrollerat sätt. Avsikten är att i en kommersiellt tillverkad supraledande spole försedd med kvadrupolfälla tillverkad i Mainz introducera vid CRYISIS producerade mycket elektronfattiga joner och där med hög precision studera dessa egenskaper, exempelvis joners massor, livslängder och metastabila tillstånd, rekombinations sannolikheter, hyperfinväxelverkan (studier av kärnmagnetismens rumsfördelning i atomkärnan), exotiska kemiska reaktioner, laddningsstabilitet för s k clusters (hopar av likadana atomer), kärnors livslängdsberoende av atomens laddningstal, etc. Noggrannheten vid massmätningar går som laddningstalet Q. Den utmaning som först avses att ta itu med är att mäta atomära massor 50 gånger noggrannare än vad som hittills varit fallet.

Bo Mattiasson, Lunds universitet**200.000 kr**

Dn 90/44 PL

Enzymreaktioner i organiska lösningsmedel vid låga temperaturer (kryo bioorganisk syntes)

Enzymkatalyserade reaktioner sker stereospecifikt. Detta är en grundförutsättning för allt liv. Vid tekniskt utnyttjande av enzymkatalys kan man dra nytta av stereospecificiteten t ex vid syntes av nya läkemedel. Det har dock funnits flera olika begränsningar för ett riktigt framgångsrikt utnyttjande av enzymernas möjligheter.

Man har nu lärt sig använda enzymer i organiska lösningsmedel och kan därigenom studera enzymreaktioner med substrat som inte är vattenlösliga och som normalt inte skulle fungera som substrat. Man har även lärt sig att ändra reaktionsriktning t ex från hydrolys mot syntes.

I detta senare fall är vattenaktiviteten helt avgörande. projektet berör hur man genom att arbeta vid låga temperaturer bör kunna reducera vattenaktiviteten ytterligare och därigenom påverka reaktionen i en gynnsam riktning. En annan viktig funktion är att man genom att arbeta i lösningsmedel kan sänka temperaturen långt under vad som är möjligt i vattenmiljö (om man vill behålla sina reaktionsbetingelser). Detta bör kunna utnyttjas vid arbete med kemiska föreningar som är extremt labila i vattenlösning.

Forskningsområdet kryoenzymologi i organiska lösningsmedel är tvärvetenskapliga till sin natur. En mängd tillämpningar bör finnas då väl de grundläggande sambanden är klarlagda.

Anders Delin, Uppsala universitet**275.000 kr**

Dnr 90/196

Hälsinglands flora

Floristik, undersökning av växtarters geografiska utbredning, har betydelse i sig själv och som underlag för annan botanisk forskning och för naturvårdsåtgärder. Den senaste sammanställningen av Hälsinglands kärlväxtflora gjordes 1898 av P. W. Wiström.

Tjugo personer i Gävleborgs Botaniska Sällskap har sedan 1981 under den projektansvariges ledning inventerat landskapets kärlväxtflora genom stickprovsundersökning av ett urval av de ca 625 5x5-km-rutorna. Varje ruta har krävt 20-40 timmars fältarbete. Kompletta artförteckningar har upprättats för varje besökt lokal. Alla vegetations typer har besökts. Svårigheterna är uppletandet av intressanta biotyper samt artbestämningarna. Kunskaper har byggts upp genom litteraturstudier, egna erfarenheter och kontakter med erfarna fack- och amatörbotanister.

Fältarbetet avslutas 1990, då ca en tredjedel av Hälsinglands 5x5-km-rutor kommer att vara inventerade. Sammanställningen har pågått kontinuerligt genom lagring databas och sammanställning av valda delresultat. Nu förestår slutredovisningen i form av en landskapsflora i linje med tidigare sådana t ex Ulf Malmgrens Västmanlandsflora. Detta arbete omfattar sammanställning och kontroll av originaldata, författandet av text, urval av bilder och redigering. Det skall bli ett vetenskapligt dokument, en vägvisare för botaniskt intresserade och en till läsning stimulerande bok.

Göran Henriksson, Uppsala universitet**320.000 kr**

Dnr 90/311

Astronomiska observationer i Sverige under förhistorisk tid

1) Undersökning av astronomisk orientering av fasta fornlämningar: Datering av de 1000 slipskåror som uppmätts med kompass och teodolit. De förekommer i grupper

som kan vara observationsjournaler över riktning till fullmånens upp- och nedgång på vissa datum. De största har varit i bruk sedan 3300-2200 f Kr, under den yngre stenåldern. Några av de största grupperna har daterats, men teodolitmätningar finns nu för de 500 slipskåror i fast håll. Lågt liggande slipskåror kan få betydelse för studiet av havsytans nivå. Datering av alla slipskåror i fast håll kan avslöja fler detaljer om bortglömda vetenskapliga pionjärens kunskaper. En undersökning av sambandet mellan utbredningen av gånggrifterna och de totala solförmörkelsens banor kan kanske förklara det stora intresset för himlavalvet vid denna epok. Arkeologisk kunskap och bästa möjliga C14-dateringar är nödvändiga.

2) Tolkning av hällristningsfigurer med celesta motiv:

De sk strålskivorna på hällristningarna i Bohuslän och Uppland kan tolkas som avbildningar av en kraftig total solförmörkelse år 1232 f Kr. Många hällbilder består av nedhuggna cirklar med strålar, som kan vara avbildningar av solkoronan under den totala fasen och tunna skåror kan motsvara den partiella fasen. En undersökning av dessa bilder skulle kunna datera dem och möjligen ge viss information om solaktiviteten.

3) Undersökning av i Litteraturen beskrivna celesta fenomen:

Vid en undersökning av det av Adam av Bremen beskrivna riksblotet i Uppsala har årtalen i offercykeln kunnat fastställas. Datumen för dessa har definierats genom Uppsala högars konstruktion och liknande kultplatser på andra håll kan ha haft liknande funktion, vilket bör undersökas. Projektet har tillgång till nödvändiga dataprogram.

Bertil Andersson, Stockholms universitet**250.000 kr**

Dnr 90/315

Forskning rörande växtförädling och miljötoxikologi. Kinoners roll i cellmetabolism hos växter och djur

Föreliggande projekt avser att studera kinoners roll för att förhindra skadliga effekter av toxiska syreradikaler i levande celler. Den traditionella funktionen av kinoner är förknippad med elektrontransport i mitokondriernas cellandning och kloroplasternas fotosyntes. Till skillnad från mitokondrier som innehåller ubikinon använder sig kloroplaster av plastokinon. Nya forskningsrön visar att kinoner också har andra viktiga funktioner i levande celler. Studier på animala celler har visat att ubikinon kan fungera som antioxidant i biologiska membraner som skydd mot toxiska syreradikaler. Man har i animala celler även funnit att ubikinon inte bara finns i mitokondrier utan i ett stort antal olika intracellulära membraner och organeller. Dessa observationer är i sig argument för att ubikinon inte endast fungerar som elektrontransportör. Man saknar helt information om kinoner har en skyddande antioxidativ verkan även i växtceller. Frågan har en särskild dimension för växternas gröna mesofyllceller, där mitokondrier och kloroplaster samexisterar, och följaktligen innehåller både ubikinon och plastokinon. Har både eller bara en typ av kinon antioxidativ verkan? Överhuvudtaget är de biokemiska och fysiologiska rollerna av plasokinin i stort sett utforskade. Föreliggande tvärvetenskapliga projekt avser att angripa ovanstående problemställningar genom en unik kombination av kompetenser inom bioenergetik, membran- och lipidbiokemi, växt- och djurcells fraktionering, toxikologi samt biogenes av organeller.

Följande projekt identifieras (i) ubikinons och plastokinins antioxidativa roll i växter, speciellt förmågan att förhindra lipid peroxidation (ii) bestämning av den intracellulära fördelningen av de båda kinonerna i växtceller, (iii) studier av växtcellers biogenes, sortering och transport av kinoner, (iv) undersöka effekten av reciprok utbyte av ubikinon och plastikinon i respiration och fotosyntes. Molekylär stressforskning

avseende växter är under stark utveckling. Anledning till detta är att växtproduktionen inom jord och skogsbruk idag till största delen begränsas av stressfaktorer såsom klimat och toxiska substanser. En framtida utveckling mot en växtförädling som baseras på modern genteknologi i syfte att tillskapa stresståligare växter kräver dock en större biokemisk kunskap om växtcellers anpassning och skyddsmekanismer.

Nils Lundqvist, Naturhistoriska riksmuseet

90.000 kr

Dnr 90/319

Bearbetning av E. Vrans lavherbarium

1940 erhöles i donation till K. Vetenskapsakademien E. Vrans lavsamling (51 000 exemplar) och lavbibliotek, som deponerades på Naturhistoriska riksmuseet. Samlingen sköts nu av Sektionen för kryptogambotani.

Det vranska lavherbariet hålls f n separat i sitt originalskick, men det har visat sig att detta värdefulla material på grund av herbarietekniska svårigheter mycket sällan kommer den taxonomiska forskningen tillgodo. Arterna ligger under starkt föråldrade namn och ordnade efter ett speciellt och svårtillgängligt system. Det är alltså angeläget att integrera vranherbariet med museets generalsamling av lavar, så att det kommer i cirkulation för utlåning och bearbetning - nu är det internationellt sett ett dött kapital.

Peter Ekblom, Uppsala universitet

250.000 kr

Dnr 90/438

Celladhesionens betydelse för fosterutvecklingen

Syftet är att undersöka vissa celladhesionsmolekyler betydelse för uppkomsten av epitelceller under fosterutvecklingen. I de flesta organ är epitelcellerna de funktionellt viktigaste celltyperna och det vore av stor betydelse att bättre förstå hur dessa celler uppkommer. Man skall undersöka differentiering av epitelceller med hjälp av organkultur. Med hjälp av mikrokirurgi avlägsnas njurar från musfoster, och kultiveras i inkubator. Tidigare arbeten har visat att ett visst celladhesionsprotein, laminin, är viktigt för epitelcellers differentiering. I projektet kommer lamininets betydelse att studeras med hjälp av monoklonala antikroppar som producerats i laboratorium.

Martin Kanje, Lunds universitet

200.000 kr

Dnr 90/449

Återutväxt av skadade perifera nerver: Betydelsen av insulin och insulin-liknande tillväxtfaktorer

Mekanismer bakom perifera nervers återutväxt efter skada studeras. Studierna, utförda på råttor och grodor, omfattar både in vivo och in vitro försök. Speciellt intresserar man sig för hur regenerationen sätts igång och hur den därefter regleras.

Man antar att nervcellerna under utväxten är föremål för en komplex styrning av olika tillväxtfaktorer, men hittills har endast en sådan, "nerve growth factor", NGF, kunnat knytas till regenerationen. För att nervregenerationens biologi skall kunna förstås är det angeläget att utreda vilka andra tillväxtfaktorer som är involverade.

Resultat från laboratorium visar att insulin och "insulin-like growth factor-1", IGF-1, skulle kunna vara tillväxtfaktorer med betydelse för regenerationen. Projektet syftar till att närmare undersöka denna möjlighet.

Uppfattningen är att insulin och IGF-1 kan tillverkas lokalt av de olika cellerna i den regenererande nerven och där utöva en lokal effekt. Genom att analysera innehållet av

mRNA för insulin och IGF-1 i normala och regenererande nerver, får man svar på var dessa faktorer produceras och hur detta påverkas av en skada. Man kommer också att studera förekomst och farmakologi hos de båda faktorernas receptorer; det är egenskaperna hos sådana mottagningsstationer på exempelvis nervceller, som avgör hur insulin eller IGF-1 påverkar regenerationsförloppet.

Birgitta Bergman, Stockholms universitet

250.000 kr

Dnr 90/476

Det kvävefixerade enzymet nitrogenas förekomst, lokalisering och skydd mot O₂ i cyanobakterier med och utan heterocyster

Cyanobakterier (blågrönalger) är prokaryoter med kosmopolitisk utbredning i terrester och akvatisk miljö varav ett flertal kan fixera atmosfäriskt N₂. Under senare år har även deras roll som "kväveproducenter" i marina kvävefattiga miljöer allt mer börjat uppmärksammas. Cyanobakterier utför två inkompatibla processer: fotosyntetisk O₂ produktion (fotosyntesens PSII) och kvävefixering (N₂ → NH₄⁺). Inkompatibiliteten beror på att O₂ inaktiverar samt inhiberar syntesen av nitrogenas, det N₂-fixerande enzymkomplexet. Ofta sker båda processerna i samma celltyp!

Målet med projektet är att utröna vilka mekanismer som är verksamma vid skyddet av nitrogenas mot O₂ hos cyanobakterier, främst marina former. Encelliga samt flercelliga med och utan förmåga att differentiera s k heterocyster kommer att undersökas strukturellt — molekylärt. Tekniker: gaskromatografi, immuncytokemi-TEM, Western blotting, in situ hybridisering, Northern blotting, SEM, TEM och LM (histokemi).

Forskningen är multidisciplinär och multinationell och involverar mycket kvalificerade cyanobakteriologer från USA (Prof. E. J. Carpenter, oceanolog), Wales (Dr J. Gallon, biokemist) och Holland (Dr L. Stal, mikrobiolog) var och en specialist på en unik typ av N₂-fixerande cyanobakterie.

Leif Andersson, Chalmers Tekniska Högskola**200.000 kr**

Dnr 90/43

Havens förmåga att lösa koldioxid: Marinkemiska och analytiska aspekter

Projektet syftar till att lösa de marinkemiska och analytiska frågeställningar som är betydelsefulla för att utvärdera transporten av koldioxid mellan atmosfären och havet. Koncentrationen av koldioxid i atmosfären ökar på grund av förbränning av fossila bränslen och skövling av regnskogar. Denna ökningen innebär att mer av jordens värmestrålning absorberas av atmosfären och den så kallade växthuseffekten uppstår. Hur atmosfären svarar mot ett fortsatt utsläpp av antropogent koldioxid beror bland annat på havens förmåga att uppta detta. Frågeställningar rörande kolets kretslopp på vår jord röner internationell uppmärksamhet. Ett projekt för dessa studier är Global Change, med huvudsekreteriat på KVA i Stockholm. Havet är betydelsefullt inom detta projekt och behandlas av Joint Global Ocean Flux Study.

Vid studier av havens förmåga att lösa koldioxid är det nödvändigt att göra riktiga och högprecisa bestämningar av havets karbonatsystem. Det har under senare år visat sig att två högprecisa metoder ger olika resultat i ytvatten. Metoderna är potentiometrisk titrering respektive coulometrisk detektion av den koldioxid som drivits ur provet efter surgörning. Det har också visat sig att en ny analysteknik för bestämning av löst organiskt kol ger ungefär dubbelt så höga halter som tidigare. Dessa olikheter medför att kolets kretslopp i havet hittills har behandlats på ett ofullständigt sätt.

Inom detta projekt skall vattenprover tas regelbundet under årets olika säsonger och analyseras med avseende på totalkarbonat genom de två olika metoderna. Parallellt skall löst organiskt kol bestämmas med den nya tekniken. Prover skall tas både i syrerika ytvatten och i sulfidiska bottenvatten. Skillnaderna i totalkarbonat mellan metoderna skall utvärderas och orsaken fastställas. Eventuellt samband med den förhöjda halten löst organiskt kol med den nya metoden kommer också att undersökas.

Karl-Erik Eriksson, Chalmers Tekniska Högskola**340.000 kr**

Dnr 90/144

Fysisk beskrivning av resursomsättande processer

Projektets syfte är att åstadkomma mera strikta naturvetenskapliga beskrivningar av samhällelig resurshantering och av utbytet mellan samhälle och omgivande natur än vad som existerar i dag, samt att studera hur sådana beskrivningar kan användas inom icke-naturvetenskapliga områden.

Projektet innehåller följande två moment:

A. Kritisk granskning av hittillsvarande vetenskapliga ansatser inom området.

B. Utveckling av en generell teori för energi- och materialomsättande system, med betoning på systemnivåer för vilka sådan teori idag saknas. Intresset skall härvid framför allt inriktas mot:

- Kretsloppsteknik och kretsloppsteori. Detta innebär bl a att studera tekniska/ekonomiska konsekvenser av krav på helt eller nästan helt slutna materialflöden för t ex toxiska ämnen; i t ex ekonomisk teori innebär införandet av sådana krav att en knapp resurs skapas, med omedelbara effekter på prisbildningen. Ett annat delproblem är att studera växelverkan mellan slutna och öppna flöden.

- växelverkan mellan natur och samhälle, t ex mellan ekosystem och samhälleliga försörjningssystem inklusive industriella processer.

- principiella (naturvetenskapligt tänkbara) och tekniska möjligheter för effektivisering under olika slag av bivillkor.

Projektet är till sin natur tvärvetenskapligt, men det har sin huvudsakliga bas och hemvist inom naturvetenskaperna och där främst inom fysiken. Projektet kan ses som ett naturvetenskapligt bidrag till den idétradition som kommit till allmänt uttryck i diskussionerna om "sustainable development" (bärkraftig utveckling).

Gunnar Fant, Kungliga Tekniska Högskolan**300.000 kr**

Dnr 90/271

Kontrastiva studier av svensk, engelsk och fransk textläsning

Projektet syftar till att beskriva språkspecifika mönster av betoning och uttal i svensk, engelsk och fransk textläsning. Projektet är tänkt som ett allmänt bidrag till kunskapsbasen inom fonetik och talteknologi med tillämpningar i talad kommunikation människa-maskin, bl a mångspråkiga text-tal-syntes. Kunskapen kommer också språkundervisningen till godo genom bättre möjligheter till jämförande beskrivningar och i framtida tillämpningar i datorstödd uttalsundervisning.

I studien ingår analys av betoningsstrukturer, frasering och pausering samt av språk-specifika uttal av enskilda talljud och deras sammanbindningar. Metodiken är närmast experimental fonetisk men har ett starkt stöd i tekniska analys- och syntesresurser. Projektet samordnas med de övriga databanksbaserade projekt, som har en god anknytning till EG-stödd verksamhet inom Europa. Utmärkande för satsningen är bl a att den inriktas på uppläst text och inte på laboratorietal och att den är mera allsidigt inriktad än föregående och nu pågående arbeten vid humanistisk fakultet. Erfarenheter från tidigare studier av svensk textläsning bl a avseende durationsmönster och rytmiska samband mellan pauser och betoning är god.

Ingolf Lindau, Lunds universitet**300.000 kr**

Dnr 90/357

Utveckling av nya och innovativa metoder i spektralområdet 500-3000 eV (24-4 Å) för strukturstudier av biologiska och elektroniska material

Utveckling och framställning av nya material och kunskap om deras egenskaper är av stor betydelse för vår världs teknologiska bas och bildar grunden till vår förmåga att bibehålla balansen i världens ekosystem. Vår förmåga att karakterisera och förstå material härrör till stor del från studier i hur elektromagnetisk strålning (från synligt ljus till kortvågig röntgenstrålning) samverkar med materia. Tillgång till kraftfulla högenergi-lagringsringar s k synkrotronljuskällor, har under de senaste åren revolutionerat våra möjligheter att studera material med nya forskningsmetoder, speciellt i spektralområdena för vakuum-ultraviolett ljus och röntgenstrålning. Vetenskapliga studier av egenskaperna hos ett stort antal material av olika slag - till exempel, halvledare, tunna filmer, magnetooptiska ytor, högtemperatursupraleddare, biopolymere, industriella katalysatorer, biologiska enzymer - har således medfört både en dramatisk förbättring i vår förståelse av dessa materials egenskaper, och har lett till utarbetande av industriella metoder för framställning av nya material. Stanford Synchrotron Radiation Laboratory (SSRL) i Stanford och MAX-laboratoriet i Lund har varit världsledande i denna typ av forskning. Produktion och användning av synkrotronljus har särskilt under de senaste åren varit, och är fortfarande, under stark teknologisk utveckling. Detta innebär att studier av material står inför möjligheten till ett nytt dramatiskt utvecklingsskede, vilket härrör från användning av strålning i ett nytt spektralområde, våglängder från ca 4 Å till 24 Å.

Exploatering av detta område är i sitt startskede, och SSRL och MAX-lab är i perfekt läge för att ta första steget till att utveckla metodik och instrumentering genom ett

tvärvetenskapligt och internationellt samarbete av vetenskapsmän vid dessa institutioner. Problem som kommer att studeras inkluderar halvlederstrukturer, egenskaper hos tunna filmer och gränsskikt, förståelse av naturens egen förmåga till kvävefixering, och av nya miljövänliga enzymer vid sanering av industriella utsläpp.

Statistiska uppgifter om anslagen till forskning

I följande tabeller redovisas en översikt över anslagens fördelning mellan ämnesområden, dels för år 1990 (tabell 1), dels för hela den tid som stiftelsen varit verksam, 1965-1990, (tabell 12). Om de olika årens anslagsbeviljningar uttrycks i 1990 års penningvärde motsvarar summan av stiftelsens hittillsvarande anslag till forskning drygt 2.000 mkr.

Uppgifter om relationen mellan fortsättningsanslag och nya anslag under år 1990 finns redovisade i tabellerna 2-3. Fördelningen på olika fakultetsområden för dessa anslagstyper framgår av tabellerna 4-5. Anslagens fördelning på olika läroanstalter finns redovisade i tabell 8, deras storlek kan utläsas ur tabellerna 6 och 11 samt deras löptid ur tabell 7.

Flera av de projekt som beviljas anslag, särskilt de som har större omfattning, är av mångvetenskaplig karaktär. Fördelningen på ämnesområden och även på fakultetsområden kan därför inte göras exakt. Anslagen förs till det område som bedöms vara mest centralt, som regel det inom vilket den sammanhållande forskaren är verksam. I allt väsentligt beskriver tabellerna inriktningen av stiftelsens verksamhet på ett relevant sätt.

De anslag som sammanförts under samhällsvetenskap (se tabell 1) utgjorde 48,0 % av det totala anslagsbeloppet under 1990. 30,6 % av anslagen gick till medicinsk, naturvetenskaplig och teknisk forskning, 21,1 % till humanistiskt orienterad forskning. För hela perioden 1965-1990 (tabell 12) är motsvarande andelar 54,7, 22,7 resp. 21,0 %.

Den procentuella fördelningen mellan ämnen kan variera avsevärt från år till år. Skillnaderna skall emellertid inte ses som förändringar i fondens utdelningspolitik. De kan som regel förklaras med att något större, mångvetenskapligt projekt, som förts till ett visst ämne, antingen tillkommit eller slutförts under året.

Under 1990 beviljades 227 projektanslag av totalt 659 behandlade ansökningar (tabell 1). De avslagna ansökningarna representerade ett sökbelopp av 213 mkr. (Motsvarande belopp för avslag 1989 var 163 mkr.) 64 av de beviljade projektanslagen avsåg nya projekt (1989: 73 projekt). Av de sökta beloppen för nya projekt beviljades endast 8,7 % (1989: 11,7 %).

De nya anslagens andel av det totalt beviljade beloppet under året var 26,9 % (tabell 2).

Konkurrensen om anslag från Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond har i jämförelse med tidigare år hårdnat betydligt (tabell 10). Detta sammanhänger givetvis med att stiftelsens reala utdelningskapacitet som en följd av den finansiella utvecklingen i Sverige och i världen inte har kunnat hållas. Inflationen (mätt som årets genomsnittsvärde av konsumentprisindex) har varit 10,4 %. Ökningen av stiftelsens anslag till forskning har varit 1,7 %, vilket alltså i realiteten innebär en minskning med 8,7 %.

Tabell 1. Ansökningar och beviljade anslag 1990 (Belopp i tusental kronor)

Ämnesområde	Beviljade anslag		Ansökningar		Beviljade anslag i %		
	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Av sökt belopp	Av sökt antal	Per ämnesområde
Samhällsvetenskap	102	31.863	256	116.143	27.4	39.8	48.0
Ekonomisk historia	9	3.613	20	9.715	37.2	45.0	5.4
Företagsekonomi	7	2.732	38	20.423	13.4	18.4	4.1
Nationalekonomi	7	2.597	15	6.375	40.7	46.7	3.9
Kulturgeografi	4	1.594	10	4.546	35.1	40.0	2.4
Pedagogik	7	2.047	23	9.233	22.2	30.4	3.1
Psykologi	22	6.711	46	18.465	36.3	47.8	10.1
Sociologi	15	4.493	40	20.853	21.5	37.5	6.8
Antropologi	4	832	6	2.059	40.4	66.7	1.3
Statistik	2	300	7	6.027	5.0	28.6	0.5
Statsvetenskap	22	6.447	42	16.006	40.3	52.4	9.7
Juridik	3	497	9	2.441	20.4	33.3	0.7
Humaniora	53	14.006	151	52.564	26.6	35.1	21.1
Medicin	32	9.360	109	48.853	19.2	29.4	14.1
Naturvetenskap	26	7.332	106	47.480	15.4	24.5	11.1
Teknik	12	3.568	31	12.759	28.0	38.7	5.4
Övrigt	2	194	6	1.448	13.4	33.3	0.3
Projektanslag summa	227	66.323	659	279.247	23.8	34.4	100.0
Reseanslag, lönek. tillägg områdesgrupper		2.900					
Anslag till forskningsprojekt summa		69.223					

Tabell 2. Fortsättningsanslag/Nya anslag 1990 (Belopp i tusental kronor)

Typ av ansökan	Beviljade anslag		Ansökningar		Beviljade anslag i %		
	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Av sökt belopp	Av sökt antal	Per anslagstyp
Fortsättningsanslag	163	48.498	180	73.796	65.7	90.6	73.1
Nya anslag	64	17.825	479	205.451	8.7	13.4	26.9
Summa	227	66.323	659	279.247	23.8	34.4	100.0

Tabell 3. Fördelning av beviljade anslag 1990 (Belopp i tusental kronor)

Fortsättningsanslag	Antal	Belopp	Nya anslag	Antal	Belopp
Slutanslag	58	18.742	Planeringsanslag	5	400
Publiceringsgarantier	10	624	Engångsanslag	4	1.125
Övriga anslag	95	29.132	Övriga anslag	55	16.300
Summa	163	48.498		64	17.825

Tabell 4. Fortsättningsanslag fördelade efter fakultetsområde 1990 (Belopp i tkr)

Fakultetsområde	Beviljade anslag		Ansökningar		Beviljade anslag i %		
	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Av sökt belopp	Av sökt antal	Per fakultetsområde
Samhällsvetenskap	73	22.853	84	37.291	61.3	86.9	47.1
Humaniora	41	10.516	44	14.203	74.0	93.2	21.7
Medicin	23	7.510	24	11.156	67.3	95.8	15.5
Naturvetenskap	16	4.997	16	6.410	78.0	100.0	10.3
Teknik	8	2.428	10	4.592	52.9	80.0	5.0
Övrigt	2	194	2	144	134.7	100.0	0.4
Summa	163	48.498	180	73.796	65.7	90.6	100.0

Tabell 5. Nya anslag fördelade efter fakultetsområde 1990 (Belopp i tusental kronor)

Fakultetsområde	Beviljade anslag		Ansökningar		Beviljade anslag i %		
	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Av sökt belopp	Av sökt antal	Per fakultetsområde
Samhällsvetenskap	29	9.010	172	78.852	11.4	16.9	50.5
Humaniora	12	3.490	107	38.361	9.1	11.2	19.6
Medicin	9	1.850	85	37.697	4.9	10.6	10.4
Naturvetenskap	10	2.335	90	41.070	5.7	11.1	13.1
Teknik	4	1.140	21	8.167	14.0	19.0	6.4
Övrigt	0	0	4	1.304	0.0	0.0	0.0
Summa	64	17.825	479	205.451	8.7	13.4	100.0

Tabell 6. Antal beviljade anslag fördelade efter anslagsbelopp och fakultetsområde 1990

Anslagsbelopp (i tkr)	Samhällsvetenskap	Humaniora	Medicin	Naturvetenskap	Teknik	Övrigt	Totalt	%
-100	10	12	2	1	2	1	28	12.3
101-300	40	22	19	16	5	1	103	45.4
301-	52	19	11	9	5	0	96	42.3
Summa	102	53	32	26	12	2	227	100.0

Tabell 7. Antal beviljade slut- och engångsanslag fördelade efter utsträckning i tid och fakultetsområde 1990

Längd antal år	Samhällsvetenskap	Humaniora	Medicin	Naturvetenskap	Teknik	Övrigt	Totalt	%
-1	1	1	1	1	0	0	4	6.3
2-3	16	9	1	2	1	0	29	46.0
4-5	9	5	4	3	2	0	23	36.5
6-7	2	0	1	2	0	0	5	7.9
8-	0	1	0	1	0	0	2	3.3
Summa	28	16	7	9	3	0	63	100.0

Tabell 8. Beviljade anslag fördelade efter läroanstalter 1990
(Belopp i tusental kronor)

Läroanstalt	Antal	Belopp	%
Umeå universitet	20	4.976	7.5
Uppsala universitet	47	13.380	20.2
Stockholms universitet	41	12.128	18.3
Karolinska institutet	15	4.227	6.4
Tekniska högskolan	7	2.338	3.5
Handelshögskolan	2	695	1.0
Högskolan för lärarutbildning	1	100	0.2
Musikhögskolan	1	146	0.2
Linköpings universitet	8	2.322	3.5
Göteborgs universitet	26	8.232	12.4
Chalmers tekniska högskola	4	1.180	1.8
Högskolan i Karlstad	1	50	0.1
Lunds universitet	41	13.783	20.8
Högskolan i Växjö	1	365	0.6
Övriga	12	2.401	3.5
Summa	227	66.323	100.0

Tabell 9. Anslag till nya projekt i relation till totalt beviljade anslag

År	%
1986	25.8
1987	26.7
1988	24.4
1989	29.7
1990	26.9

Tabell 10. Beviljade anslag i relation till sökta belopp och sökt antal (%)

År	Nya ansökningar		Fortsättningsanslag		Totalt	
	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal
1986	13.8	20.3	78.5	92.7	35.5	44.7
1987	13.5	18.4	75.3	92.9	33.8	41.0
1988	10.1	15.5	73.0	90.2	29.0	38.8
1989	11.7	16.8	79.7	93.7	29.2	37.4
1990	8.7	13.4	65.7	90.6	23.8	34.4

Tabell 11. Anslagsbeloppens genomsnittliga storlek (Belopp i tusental kronor)

År	Nya anslag	Fortsättningsanslag	Totalt
1986	217	269	253
1987	221	276	259
1988	230	269	258
1989	273	317	302
1990	279	298	292

Tabell 12 Anslag 1965-1990 (Belopp i tusental kronor)

Ämnesområde	Beviljade ansökningar		Beviljat belopp i % per ämnesområde
	Antal	Belopp	
Samhällsvetenskap	2.270	467.215	54.7
Ekonomisk historia	143	29.102	3.4
Företagsekonomi	144	24.743	2.9
Nationalekonomi	252	58.143	6.8
Kulturgeografi	194	50.217	5.9
Pedagogik/Psykologi	538	104.320	12.2
Sociologi/Antropologi	401	75.812	8.9
Statistik	95	17.357	2.0
Statsvetenskap	410	94.312	11.0
Juridik	93	13.209	1.6
Humaniora	970	179.448	21.0
Medicin	433	98.040	11.5
Naturvetenskap	334	79.191	9.3
Teknik	73	16.656	1.9
Övrigt	91	13.831	1.6
Summa	4.171	854.381	100.0

Stiftelsens skriftserie

Forskningsöversikter och dokumentation från symposier, konferenser m.m. anordnade av Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond publiceras som regel i en egen skriftserie. De under åren verkssamma områdesgrupperna har i detta avseende varit mest aktiva.

Nedan förtecknade titlar säger kanske inte så mycket om publikationernas innehåll. Men upplysningar därom lämnas gärna av personalen vid stiftelsens kansli. Uppgifter om beställningsadresser kan också erhållas där.

I skriftserien har hittills utkommit:

RJ	1977:1	Arbetsliv, samhällsekonomi och välfärdsutveckling
RJ	1977:2	Lyssna, titta läsa
RJ	1977:3	Hallå, Hallå!
RJ	1978:1	Vart leder tråden?
RJ	1978:2	Hot eller löfte?
RJ	1978:3	Dialog
RJ	1978:4	Tvåkabel-TV och telesammanträden
RJ	1978:5	Tryck på knappen
RJ	1978:6	Attityder till tekniken
RJ	1978:7	Smärta och akupunktur
RJ	1979:1	I kulisserna
RJ	1979:2	Planera numera
RJ	1979:3	Forskning för jämställdhet
RJ	1979:4	Moderna tider
RJ	1980:1	Arbetets värde och mening
RJ	1980:2	Aktuell kvinnoforskning
RJ	1980:3	Arbetslivsforskning
RJ	1980:4	Jämställdhetsperspektiv i forskningen
RJ	1980:5	Kommunikation - trots handikapp
RJ	1980:6	Skatteforskning
RJ	1981:1	Svensk skatteforskning 1919-1979
RJ	1981:2	Kvinnors liv i det svenska samhället
RJ	1982:1	Risken att bli alkoholist
RJ	1982:2	Stick i stäv med vedertagna normer
RJ	1982:3	Att förändra levnadssätt
RJ	1983:1	Women and Men in Swedish Society
RJ	1983:2	Hur klarar vi 1990?
RJ	1984:1	Alkoholpolitiken och forskningen
RJ	1984:2	Öststatsforskning i Sverige 1950-1983
RJ	1985:1	Forskning om skatter
RJ	1986:1	Skatterna - ett samhällsproblem?
RJ	1986:2	Finansteoretiska undersökningar
RJ	1987:1	Teknik och sysselsättning i framtiden
RJ	1987:2	Samhällsvetenskaplig och humanistisk idrottsforskning
RJ	1988:1	Forskning inom estetiska ämnen
RJ	1989:1	The Swedish Riksdag in an International Perspective

Andra utgivna publikationer är:

Riksdagen genom tiderna.

H. Schück, G. Rystad, M.F. Metcalf, S. Carlsson & N. Stjernquist (1985)

The Riksdag: A History of the Swedish Parliament.

H. Schück, G. Rystad, M.F. Metcalf, S. Carlsson & N. Stjernquist (1987)

FORSKNING I ETT FÖRÄNDERLIGT SAMHÄLLE, Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond 1965-1990. Utg. K. Härnqvist & N.-E. Svensson, Gidlunds Bokförlag (1990)

SWEDISH RESEARCH IN A CHANGING SOCIETY, the Bank of Sweden Tercentenary Foundation 1965-1990. Edited by Kjell Härnqvist and Nils-Eric Svensson, Gidlunds Bokförlag (1990)

Styrelse

Ledamöter
Professor Kjell Härnqvist
ordförande

Riksdagsledamot (s)
Lars Svensson
vice ordförande

Professor Barbara Cannon
Professor Walter Korpi
Professor Jarl Torbacke

Direktör Lennart Holmström
Direktör Sten Wikander

Riksdagsledamot (s)
Arne Kjörnsberg

Riksdagsledamot (s)
Berit Löfstedt

Riksdagsledamot (m)
Lars Tobisson

Riksdagsledamot (fp)
Britta Bjelle

Riksdagsledamot (c)
Birgitta Hambraeus

Suppleanter
Professor Bengt Pernow

Riksdagsledamot (s)
Gertrud Sigurdsen

Professor Lars-Göran Stenelo
Professor Lars Furuland
Professor Lars Werin

Riksdagsledamot (s)
Viola Furubjelke

Riksdagsledamot (s)
Margareta Winberg

Riksdagsledamot (m)
Rune Rydén

f.d. Riksdagsledamot (fp)
Lennart Alsén

Riksdagsledamot (c)
Agne Hansson

Revisorer

Riksdagens revisorer

Ernst & Young AB (fd Hagström & Olsson AB)

Huvudansvarig: Auktoriserad revisor Per Björngård

Arbetsgrupper

1. (*Ekonomi, geografi m.m.*): Werin (*ordf.*), Bjelle, Hambraeus och Rydén samt professorerna Lars Engwall, Lennart Jörberg och Sture Öberg.
2. (*Beteendevetenskap m.m.*): Härnqvist (*ordf.*), Korpi, Sigurdsen och Lars Svensson samt professorerna Anita Jacobson-Widding och Lars-Göran Nilsson.
3. (*Statsvetenskap, juridik m.m.*): Stenelo (*ordf.*), Alsén, Tobisson och Winberg samt professorerna Peter Jagers och Kjell Åke Modeer.
4. (*Medicin, naturvetenskap, teknik m.m.*): Pernow (*ordf.*), Cannon, Furubjelke och Hansson samt professorerna Daniel Jagner och Marie Åsberg.
5. (*Humaniora m.m.*): Furuland (*ordf.*), Kjörnsberg, Löfstedt och Torbacke samt professorerna Mats Furberg och Per Linell.
6. (*Finanser*): Wikander (*ordf.*) och Holmström.
Verkställande direktören deltar i samtliga grupperns arbete.

Områdesgruppen för forskning om riksdagens funktion och arbetsformer hade vid årets slut följande sammansättning: riksdagsledamöterna Bertil Fiskesjö, Stig Gustafsson, Berit Löfstedt, Olle Svensson, Lars Tobisson och Jan Erik Wikström, professorerna Olof Ruin, Nils Stjernquist (*verkställande ledamot*), Bo Särilvik och Nils-Eric Svensson (*ordf.*) samt Anna-Lena Winberg (*sekr.*).

Kansli

Nils-Eric Svensson

Verkställande direktör, professor

Lars-Erik Klangby

Finansdirektör

Anitha Asplund

Expeditionsassistent

Margareta Bulér

VD-sekreterare

Inger Nyhlén

*Programsekreterare,**medicin, naturvetenskap, teknik*

Torgny Prior

Portföljförvaltare, finansanalytiker

Inga-Lill Stenbeck-Ottoson

Kamrer

Kerstin Stigmark

*Programsekreterare,**ekonomi, geografi, beteendevet.*

Anna-Lena Winberg

*Programsekreterare,**humaniora, statsvetenskap*

Stiftelsen

RIKSBANKENS JUBILEUMSFOND

The Bank of Sweden Tercentenary Foundation

Adress: Olof Palmes Gata 13 A, 111 37 Stockholm

Telefon: 08-24 32 15

Telefax: 08-10 30 76

Postgiro: 67 24 03-3